

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Hudební katedra

Výuka dudácké hry ve Strakonících

Diplomová práce

Autor: Bc. Martina Brabcová
Studijní program: N7504 Učitelství pro střední školy
Studijní obor: Hra na nástroj a sólový zpěv se zaměřením na učitelství
základních uměleckých škol
Učitelství pro střední školy - hudební výchova
Vedoucí práce: prof. PhDr. Stanislav Bohadlo, CSc.

Zadání diplomové práce

Autor: Martina Brabcová

Studium: P17P0613

Studijní program: N7504 Učitelství pro střední školy

Studijní obor: Hra na nástroj a sólový zpěv se zaměřením na učitelství základních uměleckých škol, Učitelství pro střední školy - hudební výchova

Název diplomové práce: **a) Diplomový houslový koncert b) Výuka dudácké hry ve Strakonících**

Název diplomové práce A): a) Diploma Violin Concert / b) Teaching of playing the bagpipe in Strakonice

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce je složena ze dvou částí. První část je tvořena sólovým koncertním výkonem (recitálem), jehož předpokladem je vysoká úroveň technických dovedností studenta. Koncertní vystoupení má na základě vhodně zvolené dramaturgie prezentovat interpretační kvality diplomanta a jeho schopnost adekvátního stylového přístupu k interpretaci jednotlivých skladeb. Ke koncertnímu výkonu se váže druhá, teoretická písemná část v rozsahu cca 30-40 stran. Práce postihne dudáckou tradici ve Strakonících, soustředí se na výuku dudácké hry zejména na strakonické ZUŠ. Zaměří se i na založení školy a její stručnou historii.

Prameny: archiv ZUŠ Strakonice novinové články z periodik Strakonický deník, Týdeník Strakonicko, Zpravodaj města Strakonice, Listy Strakonicka ČÍP, Pavel a Josef REŽNÝ. České dudy: výroba, zdobení, ladění. Rožnov pod Radhoštěm: BLOK, 1992. ŠABKOVÁ, Alena. 60 let ZUŠ Strakonice. Strakonice: ZUŠ, 2000. REŽNÝ, Josef. Škola hry na české dudy. Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost, 1981. HRUBÝ, Vojtěch. Zadudej dudáčku. Etudy pro dudy. Beroun: Okresní kulturní středisko, 1975.

Garantující pracoviště: Hudební katedra,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Jaromír Křováček
prof. PhDr. Stanislav Bohadlo, CSc.

Oponent: Mgr. Dalibor Hlava
Mgr. Jiří Skopal, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 3.12.2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci pod vedením prof. PhDr. Stanislava Bohadla, CSc. vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Bc. Martina Brabcová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala prof. PhDr. Stanislavu Bohadlovi, CSc. za odborné vedení diplomové práce, jeho připomínky a rady.

Dále děkuji ředitelce ZUŠ Strakonice Martině Spišské za zapůjčení kronik a almanachů školy, Zdeně Hadrabové a Julii Vlčkové za poskytnutí rozhovoru, Bohuslavu Šabkovi za rozhovor a notové materiály.

ANOTACE

BRABCOVÁ, Martina. *Výuka dudácké hry ve Strakonících*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2020. 64 s. + přílohy. Diplomová práce.

Diplomová práce se věnuje dudácké tradici na Strakonicku a identifikuje nejznámější strakonické dudáky.

Popisuje založení a osmdesátiletou činnost Základní umělecké školy ve Strakonících. Zaměřuje se zejména na výuku hry na dudy a na školní dudácké muziky.

Stručně postihuje také život a dílo Josefa Režného, který výrazně ovlivnil dnešní podobu folkloru ve Strakonících.

Klíčová slova: dudy, dudácká muzika, ZUŠ Strakonice

ANNOTATION

BRABCOVÁ, Martina. *Teaching of playing the bagpipe in Strakonice*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2020. 64 pp. Diploma Thesis.

The diploma thesis maps the bagpipe tradition in the Strakonice region and identifies the most well-known bagpipers from the region.

The thesis describes founding and 80 years of activity of the local Elementary Art School. The focus is placed on teaching to play the bagpipes and school bagpipe bands.

The thesis also briefly describes the life and work of Josef Režný who significantly affected the current form of folklore in Strakonice.

Key words: bagpipe, bagpipe band, ZUŠ Strakonice (Elementary Art School)

OBSAH

ÚVOD.....	9
1. DUDÁCKÁ TRADICE VE STRAKONICÍCH.....	11
1.1. Společenské postavení dudáků.....	13
1.2. Dudáci ze Strakonicka.....	13
1.2.1. Dudácké pověsti na Strakonicku.....	14
1.2.2. Legendární dudák Švanda.....	16
1.2.3. Významní strakoničtí dudáci	16
2. ZUŠ STRAKONICE – STRUČNÁ HISTORIE ŠKOLY.....	20
2.1. Hudební obor.....	20
2.1.1. Hudební škola – počátky výuky (1939–1949).....	20
2.1.2. Postupné rozšiřování školy (1949–1960)	21
2.1.3. Lidová škola umění (1960–1975).....	23
2.1.4. Otevírání nových oborů, úspěchy dechového oddělení (1975–1991) .	25
2.1.5. Problémy s financováním, hledání vhodných prostor (1991–2000)....	25
2.1.6. Působení strakonické ZUŠ v novém tisíciletí (2000–2020)	26
2.2. Výtvarný obor	28
2.3. Taneční obor.....	29
2.4. Literárně dramatický obor.....	30
3. VÝUKA HRY NA DUDY A DUDÁCKÉ MUZIKY NA ZUŠ VE STRAKONICÍCH.....	32
3.1. Učitelé dudácké hry.....	32
3.1.1. Milan Horský	32
3.1.2. Vojtěch Hrubý (23. 4. 1915 – 19. 11. 2006).....	33
3.1.3. Bohuslav Šabek (*2. 8. 1947).....	40
3.1.4. Julie Vlčková (*1983).....	44
3.2. Činnost dudácké muziky na ZUŠ.....	46
3.2.5. Dudácké muziky Vojtěcha Hrubého.....	47
3.2.6. Dudácká muzika Bohuslava Šabka.....	48
3.3. Dudácká muzika Julie Vlčkové.....	51
4. JOSEF REŽNÝ (2. 2. 1924 – 10. 12. 2012).....	54
4.1. Stručný životopis.....	54
4.2. Výuka hry na dudy	57
4.3. Škola hry na české dudy.....	58

ZÁVĚR	62
SEZNAM PRAMENŮ A POUŽITÉ LITERATURY	65
SEZNAM PŘÍLOH.....	70
PŘÍLOHY	71

ÚVOD

Dudy jsou nástrojem, který je se Strakonice tradičně spojovaný. Do určité míry za tuto popularitu vděčí město divadelní hře Josefa Kajetána Tyla, ale pravdou je, že zejména od poloviny minulého století dokázalo této pověsti skutečně dostát. Již od roku 1967 se zde každé dva roky koná *Mezinárodní dudácký festival*, kromě *Prácheňského souboru písní a tanců* ve městě pracuje dětský soubor *Prácheňáček*. Vedle obou souborů ve městě působí přibližně desítka dudáckých muzik. Na strakonické základní umělecké škole byla výuka dudácké hry zahájena už v polovině 60. let minulého století, od roku 1969 se zde hra na dudy vyučuje nepřetržitě dodnes. Od roku 1970 pak při ZUŠ působila vždy alespoň jedna dudácká muzika.

Diplomová práce do určité míry navazuje na bakalářskou práci autorky. Z tohoto důvodu a také kvůli jejímu omezenému rozsahu již práce nezahrnuje charakteristiku českých dud ani národopisné oblasti Prácheňsko.

Práce je členěna do čtyř kapitol. První kapitola shrnuje dudáckou tradici na Strakonicku – zabývá se postavením dudáků a podobou dudácké hudby v této oblasti, seznamuje se strakonickými pověstmi o dudách, představuje známého dudáka Švandu, uvádí také nejznámější strakonické dudáky především z přelomu 19. a 20. století a první poloviny 20. století. Druhá kapitola popisuje stručnou historii Základní umělecké školy ve Strakonících. Třetí kapitola seznamuje s učiteli hry na dudy působícími na škole, shrnuje i činnost dudáckých muzik jednotlivých učitelů. Závěrečná kapitola je věnována Josefu Režnému. Ač sám nikdy na strakonické ZUŠ neučil, jeho sběratelská a organizační práce měla zásadní význam pro rozvoj dudácké tradice ve městě a jeho okolí.

Problematické dudácké hry v jižních a západních Čechách se věnoval v šedesátých letech zejména Jaroslav Markl¹, podobu dudácké tradice v národopisném

¹ MARKL, Jaroslav. *Česká dudácká hudba: partitury Ludvíka Kuby*. Praha: Orbis, 1962. 235 s.
MARKL, Jaroslav. *Dudy a dudáci: o jihočeských písních a lidové hudbě*. České Budějovice: Krajské nakladatelství, 1962. 98 s.

regionu Prácheňsko, do něhož město Strakonice patří, zpracoval ve svých publikacích² Josef Režný. O pedagogickém působení Josefa Režného a začátcích výuky dudácké hry na Základní umělecké škole ve Strakonici se velmi okrajově zmiňuje právě Markl.³ Činnost školy se zřetelem na výuku dudácké hry na této instituci však dosud systematicky zpracována nebyla. Cílem práce je tedy představit činnost školy v průběhu její osmdesátileté existence a především pak charakterizovat působení učitelů dudácké hry a činnost dudácké muziky na škole.

Informace v první kapitole vycházejí z odborné literatury, druhá kapitola čerpá převážně z kronik Základní umělecké školy Strakonice a almanachů vydaných k příležitosti 60., 70. a 80. výročí školy. Třetí kapitolu tvoří rovněž informace obsažené v kronikách a almanaších školy, vznikla ale částečně i na základě rozhovorů s učiteli Bohuslavem Šabkem a Julií Vlčkovou. Podkapitola o Vojtěchu Hrubém vychází zejména z kritické edice Hrubého rukopisné literatury pro dudy, kterou sestavili členové *Pošumavské dudácké muziky*. Závěrečná kapitola vznikla především na základě diplomové práce Julie Vlčkové (Režné), snaží se také postihnout Režného učebnici – *Školu hry na české dudy*.

² REŽNÝ, Josef. *Písně a řeči vážné – nevážené – darebné (kapitoly ze života lidu prácheňského)*. Strakonice: Muzeum středního Pootaví Strakonice, 2008. 328 s. ISBN 978-80-904285-0-8

REŽNÝ, Josef. *Po stopách dudáků na Prácheňsku*. Strakonice: Muzeum středního Pootaví Strakonice, 2004. 334 s. ISBN 80-239-3276-4.

³ MARKL, Jaroslav. *Dudy a dudáci: o jihočeských písních a lidové hudbě*. České Budějovice: Krajské nakladatelství, 1962. 98 s.

1. DUDÁCKÁ TRADICE VE STRAKONICÍCH

Jak píše Markl⁴, dudy se v Čechách objevovaly vždy zejména v lidové hudbě. Původně převládaly dudy dechové, od 19. století se častěji objevují nástroje s dmýchacím měchem.

Dudák mohl vystupovat sám, ale časté bylo spojení s houslemi – objevovalo se trio dudy + „krátké“ a „dlouhé“ housle, v 19. století pak tzv. „malá selská muzika“, kterou tvořily dudy, housle a Es klarinet, který od houslí převzal úlohu vedoucího hlasu. Na konci 19. století dudáci vystupovali především na tanečních zábavách, masopustech, poutích a hráli na posvíceních či svatbách. Účastnili se i přástek, draček, vánoční koledy a dokonce i výlovů rybníků.⁵ Dudácká hudba s počátkem 20. století postupně ustupovala, nahradila ji především modernější hudba dechová. V jihozápadních Čechách ale dudácká muzika nezanikla zcela – plní dnes pouze jinou funkci. Dříve sloužila jako jediná možnost kulturního vyžití vesnického obyvatelstva, dnes se jí věnují nadšenci – muzikanti a tanečníci ze záliby. Dudy jsou vyučovány na hudebních školách, tradice se udržují v souborech písní a tanců.⁶

Ve spojitosti se Strakonice si zásluhou Tylovy hry *Strakonický dudák aneb hody divých žen* řada lidí bezpochyby vybaví dudy, mnozí snad konkrétně i dudáka Švandu.

Markl se však domnívá, že proslulost Strakonice v souvislosti s dudáckou hrou je pouhou literární pověstí, kterou město získalo až s rozšířením divadelní hry Josefa Kajetána Tyla po roce 1847. Píše, že: „*Švandovo jméno se tak stalo synonymem českého muzikanta. Kdejaký potulný dudák, hlavně za první republiky, byl označován – anebo se za takového sám vydával – jako „Strakonický“. Strakonice tak natrvalo nabyly pověsti proslulého města dudáků. Skutečnost je ovšem poněkud jiná.*“⁷ Podle něj se na Strakonicku (zejména oproti národopisné oblasti Blata a jihovýchodnímu Prácheňsku) vyskytovalo spíš méně dudáků než ve zbytku národopisného regionu

⁴ MARKL, Jaroslav. *Dudy a dudáci: o jihočeských písních a lidové hudbě*. České Budějovice: Krajské nakladatelství, 1962. s. 23

⁵ Tamtéž. s. 30-37

⁶ Tamtéž. s. 55

⁷ Tamtéž. s. 27

Prácheňsko (ze seznamu 115 dudáků, které Markl ve své publikaci uvádí, jich ze Strakonice nebo jejich bezprostředního okolí pocházelo pouze devět, dalších dvanáct ale spadalo do prácheňského regionu – byli obvykle z okolí Sušice, Písku nebo Vodňan). Svě tvrzení Markl zakládá i na výsledcích dotazníku pražského gymnaziálního profesora Josefa Eichlera: „Podle hlášení místních vzdělavců neznal vesnický lid na Třeboňsku, Soběslavsku, Strážsku, v okolí Hrádku a na Velharticku jinou zábavu, než při dudách a houslích. Jenom v Pošumaví a na Horažďovicku⁸ lze prý slyšet dudy řidčeji.“⁹

V textech jihočeských písní, které byly prokazatelně zapsány dříve než Erbenova sbírka *Prostonárodní české písně a říkadla* z roku 1864, se navíc ani v písních o muzikantech-dudácích souvislost se Strakonice ani Švandou neobjevuje. Přitom řadu z nich zapsal strakonický rodák František Ladislav Čelakovský.¹⁰

Na základě výše uvedeného Markl konstatoval, že: „Proslulost „strakonických“ dudáků je tedy založena na legendárním podkladě a na umělé, nedávno vytvořené tradici.“¹¹ Za zakladatele skutečné dudácké tradice ve Strakonici považuje až Josefa Formánka (1844–1926) – autora první dudácké školy *Návod ku hře na dudy* (širší veřejnosti bohužel nedostupné), na kterého navázal jeho syn Jaroslav (1884–1938).¹²

S tímto Marklovým tvrzením nesouhlasil Josef Režný. V roce 1962, kdy Marklova práce vznikla, se už více než desetiletí věnoval na Strakonicku terénnímu sběru. Už roku 1965 mohl uvést dvacet prácheňských dudáků, o deset let později jich Režný doložil přibližně sedmdesát.¹³ V publikaci *Po stopách dudáků na Prácheňsku*¹⁴

⁸ Horažďovice leží asi 18 kilometrů od Strakonice a přibližně 3 kilometry od hradiště Prácheň, které bývalo správním centrem Prácheňského kraje. HAAS, Antonín. *Berní rula 27. Kraj prácheňský, 1. díl*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1954. s. 5 [online]. [cit. 18.6.2020] Dostupné z: https://www.serak.cz/berni_rula/Berni_rula_27_Prachensko_1.pdf

⁹ MARKL, Jaroslav. *Dudy a dudáci: O jihočeských písních a lidové hudbě*. České Budějovice: Krajské nakladatelství, 1962. s. 35-36

¹⁰ MARKL, Jaroslav. *Dudy v české národní tradici*. Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost, 1974. s. 32

¹¹ MARKL, Jaroslav. *Dudy a dudáci: O jihočeských písních a lidové hudbě*. České Budějovice: Krajské nakladatelství České Budějovice, 1962. s. 27

¹² MARKL, Jaroslav. *Česká dudácká hudba: Partitury Ludvíka Kuby*. Praha: Orbis, 1962. s. 36

¹³ SOBOTKA, Jan. Josef Režný, dudák víc než jen strakonický. In: *Od folkloru k world music: CO PATŘÍ DO ENCYKLOPEDIJE* [online]. Náměšť nad Oslavou: Městské kulturní středisko Náměšť nad Oslavou, 2013. s. 72. Dostupné z: http://image.folkoveprazdniny.cz/2013/kolokvium2013/sbornik2013_08_Sobotka.pdf

¹⁴ REŽNÝ, Josef. *Po stopách dudáků na Prácheňsku*. Strakonice: Muzeum středního Pootaví Strakonice, 2004. 334 s. ISBN 80-239-3276-4.

vydané roku 2004 Josef Režný uvádí v prácheňském regionu více než stovku historicky doložených dudáků.

1.1. Společenské postavení dudáků

Jak píše Markl¹⁵, dudy byly spojovány především s pastevcí, kteří byli vždy ze zbytku společnosti spíše vyčleňováni – sice se obvykle vyznačovali dobrou znalostí léčiv a dokázali ošetřit řadu zranění, protože však měli na starosti i likvidaci mršin a zapáchali ovčemi, byli okolím považováni za nečisté.

Dudy a různé píšťaly si v 17. a 18. století patrně vyráběli, na nástroje se pak sami učili. Jejich postavení se trochu zlepšilo ve druhé polovině 19. století, když vznikla funkce obecních pastýřů – tzv. „slouhů“, i po roce 1848 patřili ale dudáci obvykle mezi sociálně nejslabší vrstvy. Byli odkázáni na odměnu za hru, která často přicházela v naturáliích. Na rozdíl od hráčů na dechové a smyčcové nástroje, kteří měli možnost vydělat si jako „světáci“ v cirkusech a sezónních kapelách, dudy se v podobném uskupení uplatnit nemohly. Hráči se živili spíše jako potulní muzikanti.

Postupně na dudy začínali hrát i sedláci, řemeslníci, nástroj byl často oblíben mezi hajnými a myslivci. Kvůli lepšímu výdělku se na nástroj učili šenkýři, od 19. století na něj hráli i měšťané – obchodníci, učitelé, dudy se těšily velké oblibě u vojenských pluků. Výrazněji se přijetí dud veřejností změnilo na konci 19. století v souvislosti s Jubilejní (1891) a Národopisnou výstavou (1995) a zejména pak s obrozeneckým hnutím, během něhož se lidové písně používaly jako vzor pro básnickou a hudební tvorbu upevňující národní sebevědomí. Dudy se objevovaly i v literatuře – vznikla řada příběhů, ve kterých sloužily jako ochrana před d'áblem, bludičkami či divou zvěří.

1.2. Dudáci ze Strakonicka

Režný v knize *Po stopách dudáků na Prácheňsku* národopisný region člení do několika oblastí: Šumavské Podlesí, Strakonicko a Pošumaví, Vltavotýnsko, Vodňansko a Prachaticko a v neposlední řadě Písecko.

¹⁵ MARKL, Jaroslav. *Dudy v české národní tradici*. Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost, 1974. s. 19-27

V závěru knihy uvádí autor jmenný seznam 110 dudáků žijících v rozmezí počátku 15. století až roku 1986. Pokud jsou příslušné údaje známy, doplňuje k jednotlivým dudákům i datum narození a úmrtí, obec/rodný dům, povolání, typ dud a další hudební nástroje, které ovládali. Režný zmiňuje i okres, ve kterém příslušný dudák působil. Následující čísla mohou být ovlivněna tím, že strakonickému rodáku Režnému bylo bezprostřední okolí pro terénní sběr nejdostupnější; z jednotlivých okresů Prácheňska ale uvádí nejvyšší počet dohledaných dudáků (35) právě v okrese Strakonice. V těsném závěsu následuje písecký (29) a klatovský (27) okres. V českobudějovickém okrese dohledal Režný deset dudáků, na Prachaticku osm. Pouze jeden z tohoto výčtu působil v dnešním okrese Plzeň-jih.

1.2.1. Dudácké pověsti na Strakonicku

Už z poloviny 16. století by měla pocházet pověst o velkopřevorových dudách. Markl ji ve své monografii *Dudy v české národní tradici* uvádí takto: „*Tehdejší velkopřevor¹⁶ řádu Maltézských rytířů prý nakázal ovčákovi Matěji Váchovi z Hubenova, aby na počest parforsního honu vyrobil dudy nevídaných rozměrů. Ovčák, dudák a dudař v jedné osobě to dokázal. Jak zaznamenal kronikář, vyhlížel Váchův monstrózní výrobek takto: „Měch ušit byl ze dvaceti velikých kozlovic... Píšťal všech bylo jedenáct a z těch tři hluboké, čili basové. K těmto dudám přidělána také zvláštní nosidla. Čtyřem nosičům bylo dudy nésti, osm dudáků hrálo a tolikéž fukačů měch plnilo vzduchem. Když Vácha dudy poprvé zkusil, otrásla se silným zvukem dud jeho chalupa tak, že se komín sesul.“¹⁷ Velkopřevor Jan pak prý nechal dudy vozit po městě; tuto událost připomíná i písnička s textem „*Strakonický dudy, ty je slyšet všudy, po velkém městě, po Stráži ještě.*“¹⁸*

V širším povědomí veřejnosti jsou patrně pověsti a legendy o Švandovi dudákovi.

¹⁶ Pravděpodobně Jan III. z Rožmberka. Město Strakonice. *Jan III. z Rožmberka*. [online]. [cit. 29. 6. 2020]. Dostupné z: <http://www.strakonice.eu/content/jan-iii-z-rozemberka>

¹⁷ MARKL, Jaroslav. *Dudy v české národní tradici*. Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost, 1974. s. 17

¹⁸ Hradní klípky. *Hrad Strakonice* [online]. Město Strakonice, © 2010. [cit. 23.6.2020]. Dostupné z: <https://www.hradstrakonice.cz/hrad/klipky.asp>

Jedna z nich vypráví o tom, jak se Švanda po třídním hraní na posvícení v nedalekém Dražejově vracel přes Šibeniční vrch zpět do Strakonice. Tam si chtěl chvíli odpočinout, objevil se ale „černý pán“, který ho požádal, aby zahrál pro jeho společnost – prý mu dobře zaplatí. Poděkovat smí Švanda ale pouze slovy: „*Zdar, bratře!*“. Švanda hrál celou noc, páni hráli karty, tančili a bohatě jej odměňovali zlatem a stříbrem. Potěšený Švanda zapomněl na pánovu žádost a poděkoval slovy: „*Zaplat' vám to sám Pánbůh!*“. V tu chvíli celá scenerie zmizela. Švanda se probral pod šibenici a pochopil, že hrál čertům. Zachránilo ho jen tradiční poděkování „zaplat' Pánbůh“. Vyděšený Švanda se vrátil do Strakonice a dudy uložil za oltář ve strakonickém kostele, kde prý někdy dodnes samy hrají.¹⁹

O kostele a Švandových dudách se zmiňuje i další strakonická historka. Na nedělní ranní mši bývaly prý někdy slyšet dudy. Docházelo k tomu, protože za kostelem sv. Prokopa na strakonickém hradě dříve bývala hospoda. Když se zábava protáhla do ranních hodin, bylo prý veselé hraní slyšet i při mši.²⁰ O tom vypráví text strakonické písničky: „*V Strakonících za voltářem leží dudy i s dudařem.*“

Většina pověstí se shoduje, že Švandovy dudy měly kouzelnou moc, která nutila jeho posluchače k tanci. Tato jejich nadpřirozená schopnost Švandovi zachránila život. Markl²¹ se domnívá, že podobné pověsti o čarovné moci byly spojovány pouze s dudami, které bývají někdy označovány jako čertovský nástroj, Zíbrt²² ale podobné pověsti o začarovaných nástrojích dokládá u řady evropských národů (nejstaršími příklady je anonymní anglická báseň *The Friar and the Boy* z 15. století a německá báseň Dietricha Albrechta vydaná tiskem 1599, na českém území se její překlad objevuje už roku 1604), ne vždy se jednalo o dudy. Kouzelná moc se objevuje i u flétny, houslí nebo dokonce kontrabasů.

¹⁹ Hrad Strakonice. *Průvodce po Česku*. [online] Průvodce.com, © 2000-2015. [cit. 23.6.2020]. Dostupné z: <http://www.pruvodce.com/strakonice/povesti.php>

²⁰ Tamtéž.

²¹ MARKL, Jaroslav. *Dudy v české národní tradici*. Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost, 1974. s. 18

²² ZÍBRT, Čeněk. *Jak se kdy v Čechách tancovalo: Dějiny tance v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku od nejstarší doby až do konce 19. století se zvl. zřetelem k dějinám tance vůbec*. Praha: SNKLHU – Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. s. 199

1.2.2. Legendární dudák Švanda

Vedle bájí a pověstí se podle Režného²³ jméno strakonického dudáka Švandy objevuje například i v Jungmannově *Slovníku* („Šwanda, powěstný dudák“), Čelakovský ve svém *Mudrosloví* zmiňuje pojmy „Strakonické dudy. Strakoničtí dudáci.“).

Jedním z nejstarších vyprávění, které hovoří o Švandovi, je příběh *Veselý Kubíček aneb v Horách Kašperských zaklený dudák* Jana Josefa Rulíka z roku 1799. Rulík Švandu popisuje jako vynikajícího dudáka z prácheňského kraje, kterému se nikdo nemohl rovnat. Zmiňuje navíc skutečné názvy vesnic z okolí Strakonic a jako místo Švandova hrobu uvádí skutečný hřbitov s kaplí sv. Kříže (zrušen počátkem 18. století), na němž má být Švanda údajně pochován.

Učitel František Kašpárek pak uvádí jako vynikající dudáky vedle Švandy ještě Zelenku, Havelku a Veselého Kubíčka. Jména nedoplňuje žádnou fantastickou historkou, obzvláště Švanda a Kubíček asi byli tehdy v obecném povědomí ceněni jako vynikající hráči.

Režnému se v matričních záznamech podařilo dohledat ve vsích v okolí Strakonic 26 Švandů, nejstarší zmínka pochází z roku 1654. Švandové v okolí města prokazatelně žili a není tedy vyloučeno, že alespoň jeden z nich byl zdatným dudákem.

1.2.3. Významní strakoničtí dudáci

Z výčtu 35 dudáků působících ve strakonickém okrese patří mezi nejvýznamnější následující dudáci:

Josef Formánek²⁴ (1844–1926), narozený na Klatovsku, se na dudy naučil hrát od svého otce. Ve Strakonících působil od roku 1868 jako učitel a později ředitel měšťanské školy, stal se zde i varhaníkem, sbormistrem a vedoucím smyčcového kvarteta. Mimo to psal skladby pro dudácké kvarteto (dudy, klarinet, housle, violoncello), sbíral lidové písně, pořádal besedy o dudách a zapsal rovněž ukázky dudácké hry.

²³ REŽNÝ, Josef. *Po stopách dudáků na Prácheňsku*. Strakonice: Muzeum středního Pootaví Strakonice, 2004. s. 15-19

²⁴ Tamtéž. s. 133

Jeho syn Jaroslav²⁵ (1884–1938) působil sice v Praze, tam ale založil *Družinu Mistra dudáka Jardy Formánka ze Strakonice*. Ač neměl hudební vzdělání, nahrával dudáckou hudbu na gramofonové desky. Roku 1937 se účastnil společného vysílání pražského a londýnského rozhlasu, ve kterém soutěžil se skotským dudákem. Obě země ho zvolily za vítěze.

Jan Pešek²⁶ z Holkovic²⁷ (1815–1902) se hrou na dudy živil a také ji vyučoval. Pro potřeby výuky vytvořil svůj vlastní notační systém – používal sedmilinkovou notovou osnovu, jejíž linky odpovídaly otvorům na předničce.

Za Peškova života bylo nutné o povolení hry na dudy žádat, hráč si jej musel nechávat prodloužit; šlo o jakýsi živnostenský list. Dudáci získávali povolení pro jednotlivé okresy, zároveň z výdělku museli odvádět předepsanou daň. Poměrně časté jsou proto u dudáků záznamy o neoprávněné hře na dudy.

Ve Strakonících působila i dudácká rodina Malkovských – Alois (1870–1956), Karel (1897–1965) a Jiří (1920–1986).²⁸ Nejstarší Alois se na dudy naučil hrát těsně po první světové válce podle svých slov proto, „*aby ve Strakonících byl nějaký dudák*“.²⁹ Přímou ve Strakonících tedy patrně na přelomu 19. a 20. století žádný nebyl. Totéž potvrzuje i Marie Krejčová z Předních Ptákovic (*1881), která na otázku, zda na zábavách hrávali dudáci, odpověděla: „*I kdežpák. Prvního dudáka sem viděla ve Vídni a tam věděli, že v Strakonících byl Švanda dudák a dudy že měl za voltářem. Ten dudák chodil ve Vídni po ulicích a voni mu házeli peníze do té trouby vod pišťaly, protože dudy tam ještě žádné neviděl. Ten dudák mačkal měch, hubou do toho nefoukal.*“³⁰

²⁵ REŽNÝ, Josef. *Po stopách dudáků na Prácheňsku*. Strakonice: Muzeum středního Pootaví Strakonice, 2004. s. 151-152

²⁶ Tamtéž. s. 137-138

²⁷ Holkovice (část obce Chanovice) jsou dnes součástí okresu Klatovy, značnou část Peškova života (1869–1930) ale spadaly pod okres Strakonice. Obec Chanovice. *Holkovice* [online]. Poslední aktualizace 15. 6. 2020 [cit. 29. 6. 2020] Dostupné z: <http://www.chanovice.cz/index.php?page=329&lag=&lang=cz>

²⁸ REŽNÝ, Josef. *Po stopách dudáků na Prácheňsku*. Strakonice: Muzeum středního Pootaví Strakonice, 2004. s. 159-162

²⁹ Tamtéž. s. 159

³⁰ REŽNÝ, Josef. *Písňe a řeči vážné – nevážné – darebné (kapitoly ze života lidu prácheňského)*. Strakonice: Muzeum středního Pootaví Strakonice, 2008. s. 151

Nejmladší Jiří³¹ pak hrával s houslistou Františkem Bezpalcem, později i klarinetistou Josefem Žáčkem. Roku 1942 muziku rozšířil o druhé housle, violoncello a druhý klarinet, s muzikou spolupracovalo i několik zpěváků, na kontrabas v ní začal hrát Josef Režný. Soubor působil pod názvem *Strakonická dudácká muzika Jiřího Malkovského*. V roce 1945 se kapela téměř rozpadla, roku 1949 pak na ni navázal nově vznikající *Prácheňský soubor písní a tanců*. Jiří Malkovský účinkoval i v literárně-hudebním pořadu Československého rozhlasu.

Malkovský dokládá, že v meziválečném období se skutečně dudáci z jiných měst vydávali za strakonické. V Českých Budějovicích slyšel hrát dudáka: „*Dal sem se s nim do řeči a ptám se, odkud je, a von mi řek, že je ze Strakonic. Tak mu říkám – jak to, to bych vás určitě znal, protože sem taky ze Strakonic – to bych vás měl znát. A von mi na to: Jó, ve Strakonících je dudáků! Slaviček a Malkovský tam hraje na dudy. Povídám: tak Malkovský sem já a na dudy hraju taky. Von: To víte, lepčí je říkat ze Strakonic – kvůli reklamě, ...*“³²

Josef Slaviček (1870–1942), rodák ze Strakonic, se naučil na dudy prý hrát proto, že se ve Vídni, kde se oženil, říkalo, že „*strakonický, to sou starý dudáci*“.³³ Slaviček byl vyučeným ševcem, ale protože za jeho života právě expandoval Baťa, uživil se prý lépe hrou na dudy. Měl dudáckou licenci a hrával po celé republice. Troje dudy si dokonce vyrobil sám.

Jan Matásek³⁴ (1903–1983) působil jako vandrovní dudák. V chodském kroji hrával po celé republice – vystupoval na svatbách, na festivalech ve Strážnici, Domažlicích, dokonce i na Matějské pouti. Lidové písně i zapisoval, později obcházel školy a představoval dětem dudy, jejich původ a způsob hry. Zasloužil se o velkou popularizaci dud a jihočeských lidových písní.

³¹ REŽNÝ, Josef. *Po stopách dudáků na Prácheňsku*. Strakonice: Muzeum středního Pootaví Strakonice, 2004. s. 161-162

³² Tamtéž. s. 160

³³ Tamtéž. s. 164

³⁴ Tamtéž. s. 169-174

Lze s jistotou říci, že dudy mají v jihozápadních Čechách dlouhou tradici. Objevovaly se takřka výhradně v lidové hudbě, dudáci hráli zejména na zábavách, masopustech či svatbách – nejčastěji sami, někdy i s houslistou či klarinetistou. Jednalo se většinou o samouky, někteří se učili od starších dudáků. Ti mívali i vlastní způsoby zápisu hry. Žádná systematická výuka tehdy neexistovala. Na dudy hráli původně spíš chudí lidé, s narůstající popularitou dudáků po období národního obrození se hrou na tento nástroj dalo i uživit – dudák ale musel žádat o povolení ke hře.

V souvislosti s dudami proslavil Strakonice především Švanda, jehož postava je opředená mnoha legendami, pravděpodobně ale poblíž Strakonice skutečně žil. Kromě něj Režný na Strakonicku zdokumentoval 35 dalších dudáků.

O dudácké tradici ve Strakonicích mluví i etnografka Irena Novotná.³⁵ Podle ní na přelomu 19. a 20. století dudácká muzika na Strakonicku skomírala. Za jejího obnovitele považuje i ona učitele Josefa Formánka, který kromě sběru lidových písní zapisoval dudáckou hru a pořádal přednášky o dudách. Malkovští, Slavíček či Matásek se hrou na dudy buď přímo živili, nebo jim sloužila jako přivýdělek. Za novou etapu považuje Novotná 50. léta, ve kterých se ve Strakonicích začala rozvíjet souborová hra. Na *Strakonickou dudáckou kapelu*, kterou založil Jiří Malkovský, navázal v roce 1949 národopisný soubor – *Prácheňský soubor písní a tanců* vedený Josefem Režným. Spolu se Zorou a Lubomírem Soukupovými založil Režný ve městě tradici dudáckých festivalů.

³⁵ *Folklorika*. Po stopách dudáků [online]. Česko, Česká televize, 2016. ČT2, 29.10.2016. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1102732990-folklorika/216562260800007-po-stopach-dudaku/>

2. ZUŠ STRAKONICE – STRUČNÁ HISTORIE ŠKOLY

2.1. Hudební obor

2.1.1. Hudební škola – počátky výuky (1939–1949)

Hudební školy začaly v Čechách ve velkém počtu vznikat v první polovině 20. století. V blízkosti Strakonice byl hudební ústav založen už v roce 1900 v Českých Budějovicích, o rok později následovala hudební škola v Písku, v Táboře pak vznikla roku 1921.³⁶ Ve Strakonících byla výuka dlouho neorganizovaná – soukromě učili hudbu kapelníci, světáci a učitelé, výuka ale probíhala neuceleně, bez dostatku pedagogických a didaktických zásad.³⁷

První veřejná instituce umožňující systematické hudební vzdělávání byla ve Strakonících otevřena pod názvem *Městská hudební a pěvecká škola* 1. listopadu 1939 v budově tehdejší měšťanské školy. Ředitelem se stal houslista Antonín Vychodil³⁸, učitelkou zpěvu a klavíru byla Ema Kepková.³⁹ V prvním roce své činnosti škola vychovávala dvanáct žáků: sedm houslistů, čtyři klavíristy, jeden žák se učil sólovému zpěvu. Oficiální statut získal nově vzniklý hudební ústav až 1. dubna 1940, tehdy se výuka nakrátko přesunula do rodného domku Františka Ladislava Čelakovského.

³⁶ SPIŠSKÁ, Martina. *ALMANACH ZUŠ Strakonice: 80 let*. Strakonice: ZUŠ Strakonice, 2020. s. 9

³⁷ Pokud není uvedeno jinak, jsou pramenné faktografické údaje převzaty z kronik Základní umělecké školy Strakonice. Státní oblastní archiv Třeboň, Státní okresní archiv Strakonice. Základní umělecká škola Strakonice, 1939-2009, úřední knihy [CD]. (Kvůli GDPR archiv nesmí poskytovat soukromým osobám kroniky institucí. Zapůjčena digitální kopie Základní umělecké školy Strakonice pro studijní účely.)

³⁸ Patrně žák Otakara Ševčíka – jako učitele houslí vedeného Otakarem Ševčíkem a svého ředitele uvádí Vychodila v letech 1953-1955 ZUŠ Volyně, která vznikla roku 1952 jako pobočka strakonické hudební školy. Kroniky ZUŠ Strakonice Vychodilova učitele houslí nezmiňují, nezdá se ale příliš pravděpodobné, že by v rámci okresu mohl mít Antonín Vychodil jmenovce, který by také působil jako ředitel hudební školy a hrál na housle. ZUŠ Volyně. *Historie* [online]. [cit. 28. 6. 2020]. Dostupné z: http://www.zus.volyne.cz/?page_id=168

³⁹ Absolventka Pražské konzervatoře, někdejší učitelka a ředitelka hudební školy v Prachaticích. JANCÍKOVÁ, Tereza. *Vznik a vývoj české hudební školy v Prachaticích*. České Budějovice, 2015 [online]. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta. s. 25 [cit. 29. 6. 2020]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/lfl6te/> Ve Strakonících pak spoluúčinkovala s pěveckým sborem Zvon a účinkovala v řadě dramatických her. ³⁹ SOA Třeboň, SOKA Strakonice. Základní umělecká škola Strakonice, 1939–2009, úřední knihy [CD.] Kronika 1939–1967.

První veřejné produkce proběhly v sále tehdejšího hotelu *Nový svět* na konci druhého vyučovacího roku – 24. a 26. června 1941.

S narůstajícím počtem žáků škola potřebovala větší prostory. Ve školním roce 1941/42 získala tři místnosti v budově Okresní hospodářské záložny. V roce 1944 byl zájem o hru na klavír natolik velký, že hudební škola přijala novou učitelku – někdejší žačku klavírního a pěveckého oddělení M. Němcovou. Kromě tradičních koncertů na konci školního roku škola organizovala mimo jiné operní večer pro Zbrojovku, Mikulášský večer, účinkovala na oslavách gymnázia v Husově sboru. Žákyně pěveckého oddělení kromě samotného zpěvu často vystupovaly i s melodramy.

Výuka probíhala po celou dobu trvání druhé světové války. Po jejím skončení byl dosavadní ředitel Antonín Vychodil vyšetřován jako kolaborant, roku 1946 pak dostal výpověď. Vedení školy po něm prozatím převzala Ema Kepková, škola ale s jeho odchodem na dlouhou dobu přišla o kvalifikovaného učitele houslí. S nástupem nového režimu se instituce často podílela na státních oslavách a zajišťovala kulturní program na organizovaných večerech různých spolků (Masarykovy oslavy, Svátek matek, Mezinárodní den žen, Večer spolku Čelakovský, Večer přátel SSSR, Oslavy Stalina), škola pořádala koncerty také v okolních městech. Podle zápisů se zdá, že se učitelé veřejně prezentovali mnohem častěji než žáci, obzvláště činná byla Ema Kepková, jež vystupovala sólově (zpěv, melodram), jako korepetitorka či ve spolupráci s pěveckými sbory.

2.1.2. Postupné rozšiřování školy (1949–1960)

Ve školním roce 1949/1950, tedy po deseti letech od založení, škola čítala 47 žáků (44 klavíristů a 3 zpěváky), dalších devět žáků chodilo do přípravného oddělení (nazváno „*dět. zpěv s HV*“⁴⁰). Téhož roku se žáci poprvé zúčastnili soutěže *Svazu tvořivosti mládeže*, na které klavíristé získali první a druhou cenu a žáci pěveckého oddělení první cenu za umělecký zpěv a první cenu za melodram.

⁴⁰ SOA Třeboň, SOkA Strakonice. Základní umělecká škola Strakonice, 1939–2009, úřední knihy [CD]. Kronika 1939–1967. s. 5

V průběhu školního roku 1951/52 se škola opět stěhovala, tentokrát do budovy rolnické školy. Projednávala se také možnost navýšit počet učitelů (jedinou kvalifikovanou pedagožkou byla Ema Kepková, která za pomoci absolventek učila 53 žáků na klavír a 2 žákyně sólovému zpěvu) a případné rozšíření školy – 1. dubna 1952 byla otevřena pobočka hudební školy se dvěma učiteli v nedaleké Volyni, vedením celé školy byl nově pověřen houslista a rozhlasový dirigent Zdeněk Blažek z Prahy.

V následujícím roce byla škola přestěhována do budovy zámku, kde sídlí dodnes. V prostorách zámku získala i vlastní koncertní sál, do něhož bylo zapůjčeno koncertní křídlo. Každý čtvrtek v sálu probíhalo tzv. *Divadlo hudby* – reprodukovanou operní hudbu svým výkladem přibližovali posluchačům učitelé hudební školy. Vedle Zdeňka Blažka a Emy Kepkové už působili na škole další tři učitelé, kromě klavíru a zpěvu se žáci mohli věnovat i hře na flétnu nebo harmoniku. O rok později už počet učitelů vzrostl na dvanáct. Na škole už patrně působil i recitační kroužek, který vystupoval s básněmi a melodramy, flétnový soubor, soubor dechového oddělení a soubor harmonik, vznikl také dětský pěvecký sbor, který vedl nevidomý učitel klavíru, varhan a harmoniky Bohumil Zeman.

Ve školním roce 1956/57 rozšířili pedagogický sbor manželé Kotmelovi. Bohumil Kotmel učil žáky hře na housle, založil houslový soubor, jeho žena Jaroslava vyučovala hru na klavír, oba zde s výbornými výsledky (roku 1960 pocházeli dva ze tří žáků, kteří se účastnili *Kocianovy houslové soutěže* za Jihočeský kraj, ze strakonické hudební školy) pracovali až do roku 1968. Na škole nově také vznikl orchestr, řídil jej ředitel školy Zdeněk Blažek, stejně jako pěvecký sbor.

Roku 1958 nastoupil nový ředitel Jan Dostal, který založil na škole tradici pořádání cyklu abonentních koncertů pro veřejnost (s návštěvností až 200 posluchačů) a výchovných koncertů pro základní školy. Pořádal zájezdy s výměnnými koncerty, na besedy s dětmi zval významné hudební osobnosti – např. Elišku Kleinovou, Ilju Hurníka či Petra Ebena. Škola měla v této době už 260 žáků, uzavřela družbu s hudební školou F. X. Duška v Jaroměři a natáčela pro Československý rozhlas. V krajském kole STM [Soutěž tvořivosti mládeže] získala 10 prvních cen a stala se tak nejúspěšnější školou v kraji.

Roku 1960 škola pořádala krajskou soutěž žáků hudebních škol *O cenu Roberta Schumanna*. V mladší kategorii vyhrál houslista Václav Hudeček, dosud navštěvující hudební školu v Blatné, který po setkání s Bohumilem Kotmelem přestoupil do Strakonice. Látku rozvrženou do deseti let zvládl za čtyři roky, ve věku dvanácti let byl roku 1964 přijat do třídy profesora Micky jako externí posluchač Pražské konzervatoře.⁴¹ Vynikající výsledky měli i další Kotmelovi žáci – studenti konzervatoří – vedle Václava Hudečka např. Oldřich Vlček, P. Hadraba, J. Darebná, Květa Havelková⁴², Helena Havelková či Marie Riedlbauchová⁴³, úspěšný byl i Kotmelův smyčcový soubor (roku 1966 se stal v ústředním kole s Hurníkovou Dětskou symfonií absolutním vítězem soutěže komorní a souborové hry).

2.1.3. Lidová škola umění (1960–1975)

Ve školním roce 1960/61 došlo ke sloučení hudebních škol ve Strakonících, Blatné, Vodňanech a Volyni v jediný celek – Lidovou školu umění ve Strakonících. Všechny pobočky pracovaly pod vedením strakonického ředitele, nově vzniklo i detašované pracoviště ve Štětkni, začala se vyučovat přípravná hudební výchova. Postupně se zvyšoval počet učitelů, otevřela se violoncellová třída, žáci mohli studovat i klarinet, žesťové nástroje, kytaru a dokonce i citeru, vedle houslového souboru zde působil i soubor harmonikový. Při škole byl také založen Kruh přátel hudby, který pomáhal s organizováním abonentních koncertů. O rok později škola otevřela výtvarný obor.

Roku 1966 nastoupil do funkce ředitele Karel Alliger, který spolu s manželkou Věrou vyučoval hudební nauku a přípravnou hudební nauku. Ve výuce vycházeli z Orffovy školy, autorsky se podíleli na vzniku *České Orffovy školy* – v prvním díle čtyřdílné publikace jsou i fotky z koncertního sálku strakonické LŠU [lidová škola umění]. S ukázkami výuky navštívili mimo jiné Jihlavu, Prahu, Ostravu či

⁴¹ ŠABKOVÁ, Alena. *60 let ZUŠ Strakonice*. Strakonice: ZUŠ Strakonice, 2000. s. 4

⁴² Absolventka plzeňské konzervatoře, již při studiu působící na strakonické ZUŠ. SOA Třeboň, SOKA Strakonice. *Základní umělecká škola Strakonice, 1939–2009, úřední knihy [CD]*. Kroniky z let 1939–1969.

⁴³ Obě později hráčky FOK. SPIŠSKÁ, Martina. *ALMANACH ZUŠ Strakonice: 80 let*. Strakonice: ZUŠ Strakonice, 2020. s. 7

Bratislavu⁴⁴, vydali publikaci *Hudební abeceda*, určenou pro výuku hudební výchovy 7 – 9letých žáků základních škol. Mgr. Alena Šabková, ředitelka ZUŠ [základní umělecká škola] v letech 2002-2017, vzpomíná na Alligerovu výuku takto: „*Jeho hodiny hudební nauky byly poutavé a pestré. Byl velkým propagátorem Orffovy metody. Při hodinách se hrálo na zvonkohry, xylofony, bubínky a jiné lehké ovladatelné nástroje, ale i na ty naše vlastní. Malé děti v přípravce měly hudbu spojenou s pohybovou výchovou.*“⁴⁵ Manželé Alligerovi na škole bohužel působili jen krátce – v srpnu roku 1969 se rozhodli emigrovat do Mnichova. V této době už na škole učilo 15 pedagogů, navštěvovalo ji 325 žáků (263 z nich navštěvovalo hudební obor, vyučovala se hra na klavír, harmoniku, kytaru, housle, violoncello, kontrabas, flétnu, lesní roh či klarinet, výtvarný obor čítal v této době 62 žáků). Výuku hudební nauky a práci houslového souboru a dechového orchestru natáčela roku 1968 západoněmecká televize.

Ve stejném roce jako Alligerovi na školu nastoupil i Ladislav Rom⁴⁶, který žáky během své 27leté činnosti na škole učil hře na zobcovou a příčnou flétnu, klarinet, saxofon, trubku, lesní roh, baskřídlou, pozoun, tubu, basovou kytaru, kontrabas a bicí. Založil a řídil malý dechový orchestr, malý taneční orchestr, jazzový orchestr a *Dechový orchestr LŠU Strakonice*, který reprezentoval školu po celé republice i za hranicemi země (*Mezinárodní dudácký festival ve Strakonících, Národní dožínky, Země živitelka*, několikanásobná účast na festivalu *Kmochův Kolín*, zájezdy do NDR, oslavy *Spartakiády* 1980 a 1985, ...). Ve školním roce 1978/79 obsadil druhé místo v ústředním kole soutěže LŠU. Orchester natočil gramofonovou desku i několik desítek skladeb pro rozhlas. Starší žáci a absolventi hráli v orchestru *Čezeta* (pojmenován na základě patronace závodu Česká zbrojovka), později se stal patronem orchestru *Měšťanský pivovar Strakonice*. Orchester si zvolil nový název *Nektarka* a pod pivovarem působí dodnes.

⁴⁴ ŠABKOVÁ, Alena. *60 let ZUŠ Strakonice*. Strakonice: ZUŠ Strakonice, 2000. s. 5

⁴⁵ SPIŠSKÁ, Martina. *ALMANACH ZUŠ Strakonice: 80 let*. Strakonice: ZUŠ Strakonice, 2020. s. 7

⁴⁶ Za „*dlouholetý přínos v oblasti kultury, propagaci města v celosvětovém měřítku a výchovu nových generací muzikantů*“ získal čestné občanství města Strakonice roku 2009. Město Strakonice. *Ladislav Rom* [online]. 18. 3. 2009 [cit. 28. 3. 2020]. Dostupné z: <http://www.strakonice.eu/content/ladislav-rom-0>

Kronikou z období 1970-1975, během kterého byl ředitelem školy Vojtěch Hrubý a která by pro tuto práci byla nepochybně velmi přínosná, bohužel nedisponuje Základní umělecká škola Strakonice ani Státní okresní archiv Strakonice. V úvodu kroniky z let 1975-1997 uvádí nastupující ředitel Milan Prášil, že: „... navazuje na školní kroniku, kterou v současné době ještě zpracovává odstoupující ředitel soudruh Vojtěch Hrubý.“⁴⁷ K jejímu dokončení a předání škole už ale pravděpodobně nedošlo.

2.1.4. Otevírání nových oborů, úspěchy dechového oddělení (1975–1991)

Pod vedením Milana Prášila se škola rychle rozrůstala. Počet žáků se od roku 1975, ve kterém Prášil nastoupil na post ředitele, vyšplhal ze 397 až na 771 žáků, které vyučovalo 19 interních učitelů a 4 externisté. Škola získala nové prostory v zámku, došlo k výstavbě samostatného výtvarného ateliéru v ulici Svatopluka Čecha. Roku 1977 nově vznikl taneční obor a v roce 1983 byla založena pobočka Hudební mládeže. Od roku 1988 na škole pracuje i literárně dramatický obor. V tomto období slavilo úspěchy zejména dechové oddělení – kromě žáků Ladislava Roma se v soutěžích LŠU umisťovali v ústředních kolech klarinetisté Bedřicha Zákosteckého⁴⁸ a hráči na žesťové nástroje vedení Jindřichem Bešťákem. Po převratu v listopadu 1989 bylo řediteli i jeho zástupci Jindřichu Bešťákovi doporučeno odstoupit z funkce. Oba žádosti vyhověli, novým ředitelem se stal dočasně klarinetista Václav Hruška. Po jeho odchodu na plzeňskou konzervatoř v roce 1991 se vedení školy ujala učitelka tanečního oboru Eva Kostolányiová.

2.1.5. Problémy s financováním, hledání vhodných prostor (1991–2000)

Umělecké školství v této době procházelo řadou změn – základní umělecké vzdělávání nebylo klasifikováno jako součást vzdělávacího systému, se změnou školského zákona hrozil dokonce zánik základních uměleckých škol (došlo ke zkrácení dotace vyučovacích hodin, na financování „ZUŠek“ se měl stát podílet jen

⁴⁷ SOA Třeboň, SOkA Strakonice. Základní umělecká škola Strakonice, 1939–2009, úřední knihy [CD]. Kronika 1975–1997. s. 2

⁴⁸ Na LŠU nastoupil roku 1972, vytvořil dvoudílnou Školu hry na klarinet, kterou schválilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy jako platnou učebnici. Je držitelem tří patentů na učební pomůcky a hmatové tabulky. SPIŠSKÁ, Martina. *ALMANACH ZUŠ Strakonice: 80 let*. Strakonice: ZUŠ Strakonice, 2020. s. 16

minimálně; nedostatečné financování nutně znamenalo i zvýšení školného). Kvůli finanční tísní byla škola nucena uvolnit část svých prostor a tím i snížit kapacitu školy, řada učitelů odešla do důchodu, jiní změnili zaměstnání. Počet žáků klesl roku 1994 až na 562. Ve stejném roce se ve škole v letních měsících poprvé konaly žesťové kurzy, na kterých vyučovali profesori JAMU a Pražské konzervatoře.

V roce 1995 získala ZUŠ právní subjektivitu. Celá 90. léta znamenala zejména hledání vhodných prostor pro vyučování – vedl se vleklý restituční spor o budovu zámku, v níž sídlil hudební obor. Kvůli vysokému nájmu se taneční obor přestěhoval rovněž do zámku. Škole se podařilo získat třetí patro budovy v ulici Kochana z Prachové. Sídlila nyní ve třech budovách bez vzájemného telefonického spojení.⁴⁹

Roku 1996 nahradila Evu Kostolányiovou na postu ředitelky vedoucí výtvarného oboru Jarmila Lískovcová. Z důvodu zrušení odboru uměleckého školství na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy vstoupila škola do Asociace ZUŠ, která měla hájit zájmy základních uměleckých škol. Přetrvávající restituční spor bránil opravám budovy zámku, vedení školy se proto snažilo přesunout celý hudební obor do „Kochanky“.⁵⁰

2.1.6. Působení strakonické ZUŠ v novém tisíciletí (2000–2020)

V roce 2001 změnila škola svého zřizovatele – stal se jím Krajský úřad Jihočeského kraje v Českých Budějovicích. O rok později nastoupila do vedení školy učitelka violoncella a hudebních nauk Alena Šabková. Kapacita školy byla navýšena na 750 žáků, došlo také k ukončení restitučního sporu o budovu zámku, který zůstal majetkem města. Poté, co se kroužky Domu dětí a mládeže odstěhovaly do nových prostor, uvolnila se pro potřeby ZUŠ rovněž spodní patro budovy v ulici Kochana z Prachové. Ze samostatného ateliéru se do nich přemístil výtvarný obor. Získal zde tři učebny, modelovnu a místnost s pecí, vznikl i taneční sál. Všechny budovy ZUŠ prošly řadou stavebních úprav (teplovodní vytápění, úprava tříd tanečního a výtvarného oboru, vybudování zkušebny dud, jednotlivé budovy získaly nové telefonické propojení).

⁴⁹ ŠABKOVÁ, Alena. *60 let ZUŠ Strakonice*. Strakonice: ZUŠ Strakonice, 2000. s. 7

⁵⁰ Tamtéž.

Na škole začaly pracovat nové soubory – už v roce 1997 obnovil učitel žesťových nástrojů František Zetek dechový orchestr nazvaný *Malá muzika*, roku 2002 byl založen pěvecký sbor *Fere angeli*⁵¹ (v současnosti navštěvuje koncertní sbor 60 žáků, 20 dětí zpívá v přípravném sboru), v roce 2004 vznikl taneční orchestr *L Band*⁵², od roku 2008 na škole působí soubor keltské hudby *Ádh Mór*.⁵³ Roku 2005 škola otevřela pobočku v Radomyšli, o rok později se žáci mohli nově hlásit do třídy sólového zpěvu.⁵⁴

U příležitosti 70. výročí založení škola vydala roku 2009 almanach a reprezentační brožuru výtvarného oboru. Soubory hudebního oboru (*L Band*, *Fere Angeli* a dudácká muzika) natočily v roce 2008 k této události prezentační CD.

Od konce 90. let až dosud se s velkými úspěchy účastní soutěží kytaristé ze třídy Josefa Pelána. Pravidelně získávají přední místa v krajské přehlídce *Zlivská kytara* i republikových kolech soutěží *Zlatá struna*, *Dětská porta* či soutěžích základních uměleckých škol.

V posledním desetiletí slaví velký úspěch zejména houslisté ze třídy Petry Bedřichové⁵⁵ (především pak její dcera Pavla) – získávají přední umístění na soutěžích *Plzeňské housličky*, v ústředních kolech soutěže ZUŠ, na *Mezinárodní houslové soutěži Mistra Josefa Muziky „O novopacký achát“*, na *Kocianově houslové soutěži* či

⁵¹ Za největší úspěchy lze považovat umístění ve zlatém pásmu v krajských přehlídkách, zisk absolutního vítězství na soutěžní přehlídce *Zahrada písní* v Praze či vítězství na soutěžní přehlídce v belgickém Neerpeltu. Sbor má za sebou několik zájezdů do Itálie, na koncertech spoluúčinkoval s Danielem Hůlkou, Lubomírem Brabcem či Bárrou Basikovou. Kroniky ZUŠ Strakonice z let 2009–2017 – Sepsala ŠABKOVÁ, Alena. Zapůjčeny soukromě z majetku školy pro studijní účely, není archivně zpracováno. Kroniky z let 2004–2017.

⁵² Roku 2007 orchestr získal 3. místo v ústředním kole soutěže tanečních a jazzových orchestrů, o tři roky později celou soutěž vyhrál, získal také zvláštní cenu poroty za mimořádný interpretační výkon. *L Band* pravidelně doprovázel závěrečné „věnečky“ tanečních kurzů, jeho vedoucí Miroslav Lukeš získal ve školním roce 2010/2011 ocenění „Vynikající pedagog jihočeského kraje“ za výjimečný celoživotní přínos pro školu. Kroniky ZUŠ Strakonice z let 2009–2017 – Sepsala ŠABKOVÁ, Alena. Zapůjčeny soukromě z majetku školy pro studijní účely, není archivně zpracováno. Kroniky z let 2007–2011.

⁵³ V souboru se dosud vystřídalo asi 30 žáků, největším úspěchem je zisk 3. místa v ústředním kole soutěže souborů lidových nástrojů z roku 2012. Kroniky ZUŠ Strakonice z let 2009–2017 – Sepsala ŠABKOVÁ, Alena. Zapůjčeny soukromě z majetku školy pro studijní účely, není archivně zpracováno. Kronika 2011/12.

⁵⁴ ŠABKOVÁ, Alena. *70 let ZUŠ Strakonice*. Strakonice: ZUŠ Strakonice, 2009. s. 1

⁵⁵ Zisk ocenění „Vynikající pedagog jihočeského kraje“ za výjimečný celoživotní přínos pro školu v roce 2014/15. Kroniky ZUŠ Strakonice z let 2009–2017 – Sepsala ŠABKOVÁ, Alena. Zapůjčeny soukromě z majetku školy pro studijní účely, není archivně zpracováno. Kronika 2014/15.

na *Houslové soutěž PhDr. J. Micky*. Ve školním roce 2014/15 si houslistka Pavla Bedřichová zahrála v Českých Budějovicích na Koncertě talentů za doprovodu *Jihočeské komorní filharmonie*, získala druhé místo v soutěži *Talent Jihočeského kraje*. O dva roky později se zúčastnila mezinárodní soutěže v Řecku a vystoupila na adventním koncertě Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity.

Úspěchy sbírají houslisté i v komorní hře. V soutěži ZUŠ v komorní hře s převahou smyčcových nástrojů získalo v roce 2012/13 v ústředním kole první místo houslové duo s klavírem, třetí místo obsadilo houslové trio s klavírem. Houslové trio vystoupilo ve školním roce 2012/13 na Hudebním festivalu ve Znojmě v rámci programu *Malí géniové hrají pro Znojmo*. V roce 2015/16 získalo v ústředním kole druhé místo smyčcové kvarteto, na prvním místě se umístilo kvarteto ve složení troje housle a klavír, které ústřední kolo vyhrálo i v minulém školním roce.

Na někdejší úspěchy dechového oddělení navázala v roce 2017/18 Nicole Jandová, která ve svých devíti letech jakožto nejmladší účastnice soutěže zvítězila v ústředním kole soutěže ve hře na saxofon.

Dnes se v hudebním oboru mohou žáci učit hrát na klavír, klávesy, akordeon, housle, violu, violoncello, kytaru, elektrickou a basovou kytaru, zobcovou a příčnou flétnu, klarinet, saxofon, trubku, tenor, pozoun, tubu, bicí a dudy, navštěvovat mohou sólový a sborový zpěv. Od 4. ročníku se výuka rozšiřuje o komorní hru, klavírní seminář, hudební ateliér/dílnu, soubory či orchestry. Uvedené nástroje vyučuje 25 pedagogů, kteří od října 2018 vedou i kurzy pro dospělé.⁵⁶

2.2. Výtvarný obor

Výuka výtvarného oboru byla na strakonické LŠU zahájena ve školním roce 1961/62 pod vedením akademického malíře Jiřího Rejžka.⁵⁷ Dlouhou dobu chyběly oboru vhodné prostory. Výuka nejdříve probíhala v hotelu Bílá růže, modelovna byla umístěna v bývalé Markově továrně, záhy byla přesunuta do Domu kultury.

⁵⁶ SPIŠSKÁ, Martina. *ALMANACH ZUŠ Strakonice: 80 let*. Strakonice: ZUŠ Strakonice, 2020. s. 17

⁵⁷ Rovněž držitel čestného občanství města Strakonice – získal jej roku 2014 za „celoživotní přínost v oblasti kultury, zvláště propagaci města a regionu ve výtvarném umění, a dlouholetou výchovu mladých generací“. Město Strakonice. *Jiří Rejžek* [online]. 12. 3. 2014 [cit. 28. 6. 2020]. Dostupné z: <http://www.strakonice.eu/content/jiri-rejzek-0>

Konkurencí pro nově se rozvíjející výtvarný obor byl i bezplatný výtvarný kroužek vedený Růženou Vizinovou, otevřený roku 1963 v Domě pionýrů a mládeže. O rok později byl kroužek zrušen, Růžena Vizinová přestoupila na LŠU, kde působila téměř 20 let. Práce žáků byly během čtyř let od otevření oboru vystavovány v NDR, NSR, Itálii, USA i Japonsku, za minulého režimu je často zveřejňovaly časopisy Vlasta, Rudé právo, Práce, Zemědělské noviny, Učitelské noviny a další.

Ve školním roce 1977/78 získal výtvarný obor samostatný ateliér v ulici Svatopluka Čecha. Tehdy už vedli dva učitelé přibližně 150 žáků. O rok později rozšířila řady pedagogů výtvarného oboru PdDr. Jarmila Lískovcová⁵⁸, která se později stala i ředitelkou školy.

Žáci školy získávali každoročně ocenění v soutěžích *Alšova země*, *Lidice* či *Evropa ve škole*. Jejich práce byly vystaveny v Hamburku a budově OSN v New Yorku. Žáci se mohli v roce 1997/98 zúčastnit poznávacího zájezdu na Korsiku a Sardinii a o rok později do *Evropské akademie* v Arnstadtu.

Práce žáků strakonické ZUŠ byly oceněny i v mezinárodních soutěžích - v Itálii, Makedonii, ve Finsku, Indii, Japonsku, Jihoafrické republice, Iránu a Saúdské Arábii. V posledních letech stojí za zmínku zejména účast na *International Children Painting Competition* v Honkongu – v letech 2013/14 a 2015/16 žáci postoupili do druhého kola, během něhož strávili týden v Hong Kongu při tzv. „on site painting“. Na japonské mezinárodní soutěži *Kanagawa Bienal World Children's Art Exhibition* vyhrála práce žákyně výtvarného oboru mezi 25 tisíci prací z 91 zemí světa.

V současné době ve výtvarném oboru pracuje 6 učitelů s přibližně 260 žáky, vedoucí tohoto oddělení je Mgr. Ivana Schwarzová.

2.3. Taneční obor

Taneční obor vznikl na škole roku 1977 i přesto, že dlouho neměl kvalifikovaného učitele. První učitelkou byla Jana Chocholová, která vedla 11 žáků.

Pedagogové se rychle střídali až do začátku školního roku 1982/83, kdy nastoupila Eva Kostolányiová, bývalá baletka divadla Nová scéna v Bratislavě. Mezi

⁵⁸ Oceněna jako „Vynikající pedagog jihočeského kraje“ ve školním roce 2011/12. Kroniky ZUŠ Strakonice z let 2009–2017 – Sepsala ŠABKOVÁ, Alena. Zapůjčeny soukromě z majetku školy pro studijní účely, není archivně zpracováno. Kronika 2011/12.

její žáčky patřila Nad'ea Kabelová – budoucí sólistka Jihočeského divadla v Českých Budějovicích, či Radka Slavíková. Ta krátce učila na LŠU ve Vodňanech, pak si ve Strakonících otevřela soukromé taneční studio Radka.⁵⁹

Pod vedením Evy Kostolányiové zájem o taneční obor rychle vzrůstal, brzy vyučovala na 70 žáků. Po třech letech otevřela i přípravnou taneční výchovu. Poté, co se Eva Kostolányiová stala ředitelkou, převzal výuku tanečního oboru její manžel Ján. Na něj pak navázaly bývalé žáčky školy Naděžda Hrušková a Alice Janotová, která na ZUŠ působí dodnes (v současné době je na mateřské dovolené, místo ní s jejími žáky pracují Anna Knížková a Lenka Mrázová).

Taneční obor získal řadu ocenění v krajských kolech soutěží tanečních oborů ZUŠ, úspěšně se účastnil dětských skupin scénického tance. V letech 2012/13 a 2013/14 se žákyňe školy protančily až do ústředního kola soutěže. Dvě choreografie postoupily do ústředního kola rovněž ve školním roce 2014/15, Alice Janotová získala diplom za vynikající pedagogickou a tvůrčí práci.

2.4. Literárně dramatický obor

Literárně dramatický obor je ze všech oborů na škole nejmladší, vznikl teprve v roce 1988. Jeho první vyučující se stala Jana Fixová, která pracovala se dvěma skupinami přípravné dramatické výchovy a se dvěma prvními ročníky. Na škole chyběla příhodná učebna, LDO [literárně dramatický obor] tedy prozatím pracoval v Domě kultury v místnosti kurzu šití.

V roce 1994 nastoupil na místo učitele Ivan Křešnička. Se žáky se zaměřoval zejména na loutkoherectví. Od roku 1995 se jeho žáci pravidelně účastnili přehlídky *Skupovy Strakonice*.

Od roku 2004 působila na škole deset let Jiřina Lhotská. Pod jejím vedením se žáci účastnili ústředních kol recitačních soutěží *Dětská scéna* či *Wolkrův Prostějov*, Vít Malota získal ocenění „Zlatý Pegas“ v soutěži LDO ZUŠ.

Žáci se účastnili divadelních přehlídek *Jiráskův Hronov*, *Mladá scéna* či *Mezinárodního divadelního festivalu Ostrovské soukání* v Ostrově nad Ohří. Na škole

⁵⁹ ŠABKOVÁ, Alena. *60 let ZUŠ Strakonice*. Strakonice: ZUŠ Strakonice, 2000. s. 35

působily dva ustálené soubory – chlapecký *Centrální zádrhel* (dva jeho někdejší členové jsou momentálně studenty DAMU) a dívčí soubor *Slepice*.

V roce 2011 byl pro potřeby LDO postaven malý sál. Ve školním roce 2012/13 a 2013/14 připravil literárně dramatický obor ve spolupráci s dudáckou muzikou projekt *Masopustní zvyky*.

V září 2014 po odchodu Jiřiny Lhotské se na místo učitele literárně dramatického oboru vrátil Ivan Křešnička, který zde působí dodnes.

V letošním roce škola oslavila 80. výročí svého založení. Má kapacitu 750 žáků a vyučují se zde čtyři obory – výtvarný, taneční, literárně dramatický a hudební.⁶⁰

Mezi její bývalé absolventy patří například houslový virtuos Václav Hudeček, někdejší koncertní mistr *České filharmonie* Bohumil Kotmel mladší či houslista a dirigent Oldřich Vlček. Vlček o svém bývalém učiteli Bohumilu Kotmelovi říkal: „Nehrál jsem u něj na housle, on ze mě houslistu udělal. Chtěl, abych žil houslemi, abych chodil na koncerty, abych si četl o hudbě.“⁶¹ Na ZUŠ ve Strakonici začal i dirigent Vojtěch Spurný, syn Vojtěcha Hrubého, a sourozenci Riedlbauchovi – z pěti sourozenců je jeden akademickým malířem, ostatní čtyři se žijí jako profesionální muzikanti; Václav Riedlbauch byl v letech 2009/2010 dokonce ministrem kultury.⁶²

Své výročí oslavila škola 11. listopadu slavnostním koncertem současných a bývalých žáků, na kterém vystoupilo Houslové trio s klavírem ze třídy Petry Bedřichové, Nicole Jandová, pracující pod pedagogickým vedením Petra Karase, z bývalých žáků pak klarinetista a saxofonista Radek Žitný, zpěvačka Linda Kunclová, fagotista Jindřich Koman, pozounové trio *Tritonus* a houslisté Bohumil Kotmel a Oldřich Vlček.⁶³

⁶⁰ SPIŠSKÁ, Martina. *ALMANACH ZUŠ Strakonice: 80 let*. Strakonice: ZUŠ Strakonice, 2020. s. 9

⁶¹ STEHLÍK, Luboš. Oldřich Vlček: Jsem odporně pracovitý člověk. In: *Časopis Harmonie* [online]. 4. 7. 2010 [cit. 22. 6. 2020]. Dostupné z: <https://www.casopisharmonie.cz/rozhovory/oldrich-vlcek-jsem-odporne-pracovity-clovek.html>

⁶² SPIŠSKÁ, Martina. *ALMANACH ZUŠ Strakonice: 80 let*. Strakonice: ZUŠ Strakonice, 2020. s. 10

⁶³ ALEŠOVÁ, Klára. Koncert žáků a absolventů ZUŠ Strakonice k 80. výročí. In: *Strakonický deník.cz* [online]. 11. 11. 2019 [cit. 22. 6. 2020]. Dostupné z: <https://strakonicky.denik.cz/tipy-na-dnese/koncert-zaku-a-absolventu-zus-strakonice-k-80-vyroci-20191111.html>

3. VÝUKA HRY NA DUDY A DUDÁCKÉ MUZIKY NA ZUŠ VE STRAKONICÍCH

Zahájení výuky dudácké hry na strakonické hudební škole bývá obvykle připisováno Vojtěchu Hrubému, který do Strakonice přišel roku 1969 a kromě zavedení výuky hry na dudy založil na škole i dudáckou muziku. Markl však ve své publikaci *Dudy a dudáci*⁶⁴ uvádí soustavnou výuku hry na dudy na hudební škole ve Strakonici již od roku 1955, do vydání jeho knihy v roce 1962 zde mělo výuku absolvovat asi 6 žáků.

3.1. Učitelé dudácké hry

3.1.1. Milan Horský

Prvním učitelem, který na škole vyučoval hru na dudy, byl patrně Milan Horský.⁶⁵ Nastoupil ve školním roce 1953/54 jako učitel zobcové flétny, hudební nauky a hry na lidové nástroje. V kronice však není blíže specifikován počet žáků hrajících na lidové nástroje, dokonce ani o jaké nástroje se přesně jedná. Na základě zápisů je možné odvodit, že kromě fléten vyučoval Horský i hru na klarinet, ze sporadických zmínek o existenci dudácké muziky v průběhu jeho působení na škole lze usuzovat, že vyučoval i dudáckou hru.

Milan Horský na škole působil do roku 1962. Kvůli zanedbávání povinností s ním však byl k 1. prosinci 1962 pracovní poměr rozváznán, aniž by za něj škola měla

⁶⁴ MARKL, Jaroslav. *Dudy a dudáci: o jihočeských písních a lidové hudbě*. České Budějovice: Krajské nakladatelství, 1962. s. 56

⁶⁵ V zápise kroniky ze školního roku 1953/54 není uvedena aprobace, o rok později je zde zápis, podle kterého Horský účinkoval s orchestrem jako sólista na flétnu na koncertě učitelů. Společně s Emou Kepkovou často veřejně vystupoval, v březnu roku 1954 hrál na Soutěži tvořivosti na flétnu a na housle. Almanach k 60. výročí školy jej uvádí pouze jako učitele hry na flétnu, jako předchůdce Vojtěcha Hrubého na pozici učitele hry na dudy jej reálně zmiňují pouze členové *Pošumavské dudácké muziky* v publikaci *Zadudej, dudáčku, jak umíš...* Jeho žačka Marcela Voříšková úspěšně absolvovala přijímací zkoušky na pražskou konzervatoř (oddělení lidových nástrojů), v 70. letech pro potřeby konzervatoře vytvořila dudáckou školu, která se bohužel nedochovala. SOA Třeboň, SOKA Strakonice. Základní umělecká škola Strakonice, 1939–2009, úřední knihy [CD]. Kronika 1939–1967. HRUBÝ, Vojtěch. *Zadudej dudáčku, jak umíš...: kritická edice instruktivních skladeb pro dudy a dudáckou muziku u příležitosti 100. výročí autorova narození*. Strakonice: Pošumavská dudácká muzika, 2015. (vložená kapitola – nečíslováno)

plnohodnotnou náhradou. Výuka hudební nauky byla rozdělena mezi ostatní učitele, klarinety převzal jiný vyučující, o případných dudácích se kronika nezmiňuje. Až do roku 1969, kdy nastoupil Vojtěch Hrubý, byla výuka hry na dudy a činnost dudácké muziky patrně přerušena.

3.1.2. Vojtěch Hrubý (23. 4. 1915 – 19. 11. 2006)

3.1.2.1. *Stručný životopis Vojtěcha Hrubého*

Vojtěch Hrubý, pedagog, multiinstrumentalista a nadšený folklorista, byl v pořadí druhým učitelem dud na strakonické základní umělecké škole. Výuku nástroje, který je dnes pro Strakonice charakteristický, se mu na škole podařilo obnovit a rozšířit. Od roku 1969, kdy Hrubý na ZUŠ nastoupil jako ředitel, zde výuka dudácké hry přetrvává dodnes.

Vojtěch Hrubý⁶⁶ se narodil ve Svaté u Berouna do rodiny amatérského muzikanta Vojtěcha Hrubého staršího. Ten měl kapelu, hrál na housle a také na ně vyučoval, základy houslové hry naučil i svého syna Vojtěcha. Talentovaný Vojtěch se už ve školním věku tajně naučil hrát na baskřídlovku, postupně ovládl i hru na violu, violoncello, kontrabas, kytaru, klavír, akordeon, flétnu, pikolu, fagot, hoboj, lesní roh, bicí a dudy.

Po absolvování obecné a měšťanské školy úspěšně vykonal talentové zkoušky do houslové třídy profesora Jindřicha Bastaře na pražské konzervatoři, z finančních důvodů však byl nucen studium přerušit. Začal navštěvovat soukromou obchodní školu, i nadále ale soukromě docházel na lekce houslí, později se věnoval i hudební teorii, intonaci a sborovému zpěvu. Během studia soukromě vyučoval, přivydělával si v divadelních orchestrech (mimo jiné i v orchestru *Osvobozeného divadla*), úspěšným absolvováním konkurzu získal místo v *Orchestrálním sdružení* v Praze. Krátce působil jako kancelářský praktikant, v lednu 1937 však dostal kvůli vojenskému odvodu výpověď. Na vojenské službě vedl u roty hudební kroužek – skupinu hrající taneční

⁶⁶ HRUBÝ, Vojtěch. *Zadudej dudáčku, jak umíš...: kritická edice instruktivních skladeb pro dudy a dudáckou muziku u příležitosti 100. výročí autorova narození*. Strakonice: Pošumavská dudácká muzika, 2015. (vložená kapitola – nečíslováno)

hudbu, ve které sám hrál na housle a kytaru. Za protektorátu vedl orchestr *Národního souručenství*. V roce 1943 se poprvé oženil, s manželkou měl tři syny.

Po válce navštěvoval zkoušky *České filharmonie* řízené Václavem Talichem. V prosinci 1945 úspěšně složil státní zkoušku na konzervatoři, poté absolvoval konkurz do *Armádního uměleckého souboru*, nakonec ale nastoupil k 1. březnu 1946 na místo ředitele nově otevřené hudební školy v Kadani. Přibližně 80 žáků zpočátku vyučoval na housle, klavír a akordeon sám, s výukou klavíru pak vypomáhala manželka Marta, později byl pedagogický sbor rozšířen na devět učitelů. Hrubý převzal v Kadani i vedení mužského pěveckého sboru, hrál zde v orchestru a smyčcovém kvartetu, založil žákovský orchestr a pěvecký sbor učitelek. Podílel se i na založení pobočky *Svazu lidových hudebníků* a dechového orchestru, který dirigoval.

V červnu 1954 získal pozici ředitele na Lidové škole umění Josefa Slavíka v Hořovicích. I zde s kolegy založil komorní uskupení, dirigoval orchestr Městského oblastního divadla. Právě díky divadlu a inscenaci Tylova *Strakonického dudáka* se naučil hrát na dudy. Ve Svaté v 50. letech založil *Chodský kroužek*., se kterým nacvičil pásmo *Chodská svarba*.

K 1. září 1961 nastoupil jako zástupce ředitele na LŠU v Berouně, kde založil žákovskou dudáckou muziku. Znovu se oženil s učitelkou klavíru Hanou Spurnou, se kterou měl dva syny. Kvůli bytu se společně přestěhovali do Zruče nad Sázavou, kde působili na pobočce berounské LŠU. Vojtěch Hrubý ve Zručí založil národopisný kroužek.

3.1.2.2. Působení ve Strakonících

Roku 1969 Hrubý přijal místo ředitele na Lidové škole umění ve Strakonících. Zde vyučoval hru na zobcovou flétnu, housle, hoboj, kontrabas a dudy. Spolu s ním na strakonickou LŠU nastoupila i manželka Hana Spurná, která vyučovala klavír a korepetovala. Vojtěch Hrubý založil na škole smyčcový orchestr, jemuž se ale ze strany města dostalo pouze vlažného přijetí⁶⁷ - na to vzpomíná i někdejší ředitelka ZUŠ Mgr. Alena Šabková: „V lednu 1970 nastoupil na místo ředitele pan Vojtěch Hrubý. Přestože se v souvislosti s ním mluví především o založení dudácké muziky, já nezapomenu na jeho smyčcový orchestr. U prvního pultu houslí seděly výborné

⁶⁷ ŠABKOVÁ, Alena. *60 let ZUŠ Strakonice*. Strakonice: ZUŠ Strakonice, 2000. s. 7

*houslistky a později i hráčky pražského orchestru FOK – Marie Riedlbauchová a Helena Havelková. Škoda, že orchestr neměl dlouhého trvání. Později mi o tom pan Hrubý řekl, že se na radnici dozvěděl, že na to fidlání není nikdo zvědavý. A tím existence smyčcového orchestru skončila.*⁶⁸

Nejčastěji je jméno Vojtěcha Hrubého spojováno se založením oddělení lidových nástrojů a především s obnovením výuky hry na dudy a založením dudácké muziky, kterou vedl od roku 1970 až do svého odchodu ze školy v roce 1992. Pro své žáky vytvořil etudy⁶⁹, instrumentální skladby a dudáckou školu, pro dudy a zpěv upravil řadu lidových písní. Škola samotná za jeho života nikdy nevyšla tiskem, k příležitosti 100. výročí narození Hrubého ji spolu s jeho etudami, úpravami lidových písní, instrumentálními skladbami pro dudy a partiturami pro dudáckou muziku vydali členové *Pošumavské dudácké muziky* pod názvem *Zadudej, dudáčku, jak umíš...*⁷⁰ Svou školu sepsal Vojtěch Hrubý rukopisně, noty půjčoval žákům k opisu – na to vzpomíná dudačka *Pošumavské dudácké muziky* Irena Novotná v úvodu ke zmíněné publikaci: „*Měla jsem to štěstí, že se ve strakonické hudebce stal Vojtěch Hrubý také mým učitelem. Na rozdíl od tříd jiných hudebních nástrojů jsme nehráli z tiskem vydaných not, ale náš pedagog nám na hodiny nosil své úhledně napsané rukopisy, případně jejich cyklostyly. Originály jsme si odnesli domů, přepsali (případně si nechali krasopisně přepsat od rodičů) a další hodinu vrátili. Některé rukopisy jsme od učitele přímo dostali. Tímto způsobem se noty šířily mezi nás, žáky.*“⁷¹

Žáci Vojtěcha Hrubého se pravidelně účastnili ústředních kol soutěží ve hře na lidové nástroje. Protože kroniku školy z let 1970-1975, kdy byl Hrubý ředitelem školy, se nepodařilo dohledat, konkrétní výsledky uvádí až kroniky ředitele Milana Prášila, nastupujícího na pozici ředitele roku 1975. Ve školním roce 1978/79 získali dva dudáci

⁶⁸ SPIŠSKÁ, Martina. *ALMANACH ZUŠ Strakonice: 80 let*. Strakonice: ZUŠ Strakonice, 2020. s. 7

⁶⁹ Tiskem vyšly v červnu 1975 pod názvem *Zadudej dudáčku...3 etudy pro dudy* (neprodejná publikace s nákladem 200 kusů k příležitosti Mezinárodního dudáckého festivalu), kromě samotných etud obsahuje výtisk i stručné představení dud, způsob hry, tradiční uskupení a výčet významných dudáků z Chodska a Strakonicka, v závěru je pak uvedena píseň Pase ovčáček v úpravě Vojtěcha Hrubého. HRUBÝ, Vojtěch. *Zadudej dudáčku... Etudy pro dudy*. Beroun: Okresní kulturní středisko, 1975.

⁷⁰ HRUBÝ, Vojtěch. *Zadudej dudáčku, jak umíš...: kritická edice instruktivních skladeb pro dudy a dudáckou muziku u příležitosti 100. výročí autorova narození*. Strakonice: Pošumavská dudácká muzika, 2015.

⁷¹ Tamtéž. s. 3

druhé místo, o dva roky později žák Vojtěcha Hrubého v ústředním kole zvítězil. V roce 1984/85 se sólisti umístili na prvním a druhém místě, stejné příčky obsadili i na soutěži konané během školního roku 1987/88.

Kolik hráčů na dudy Hrubý vychoval, je bez kroniky z doby jeho působení coby ředitele školy obtížné odhadnout. Almanach k 60. výročí školy⁷² uvádí mezi bývalými žáky školy osm dětí, které u něj studovaly hru na dudy (čtyři dívky, čtyři chlapci – jeden z nich se učil u Hrubého i hře na kontrabas). Seznam bývalých žáků v almanachu ale zcela jistě není kompletní – na fotografiích⁷³ z vánočního koncertu LŠU v roce 1988 (v té době už byl Hrubý třináct let v důchodu a učil pouze na částečný úvazek) je jen v *Dívčí dudácké muzice* sedm dudaček, další čtyři dudáci hrají v *Chlapecké dudácké muzice*. Kroniky školy⁷⁴ uvádějí jména dalších dvou absolventek a také pěti žáků, kteří se umístili v ústředním kole soutěže lidových nástrojů, některá další jména lze nalézt v programech školních koncertů. Tři dudačky pak zmiňuje sám Hrubý jako své žáčky v publikaci *Zadudej dudáčku...*⁷⁵

V uvedených zdrojích je na strakonické LŠU jmenovitě dohledatelných 19 dudáků, které vedl Vojtěch Hrubý. Ve Strakonících jich ale učil nepochybně více, další dudáky mohl vychovat už během svého působení na hudebních školách v Hořovicích, Berouně či Zruči nad Sázavou.

Folkloru se Vojtěch Hrubý věnoval i nad rámec své pedagogické činnosti na hudební škole. Během svého působení na LŠU byl členem *Prácheňského souboru písní a tanců*, kde hrál na kontrabas, vedl hudební složku a spolu s Josefem Režným se podílel na hudebních aranžích repertoáru souboru.⁷⁶ Po odchodu ze souboru založil roku 1983 *Strakonickou dudáckou muziku*, kterou tvořili převážně žáci dudácké muziky založené na LŠU roku 1970 – z pěti žáků původní školní dudácké muziky se stali jejími členy tři – Miroslav Lukeš hrající na Es klarinet, Miloš Jankovský na dudy

⁷² ŠABKOVÁ, A. *60 let ZUŠ Strakonice*. Strakonice: ZUŠ Strakonice, 2000. s. 15-20

⁷³ Příloha A

⁷⁴ SOA Třeboň, SOKA Strakonice. *Základní umělecká škola Strakonice, 1939–2009, úřední knihy [CD]. Kronika 1975–1997.*

⁷⁵ HRUBÝ, Vojtěch. *Zadudej dudáčku... Etudy pro dudy*. Beroun: Okresní kulturní středisko, 1975.

⁷⁶ GÁLIS, Radek. Děti jsou podhoubím muziky, tvrdil Vojtěch Hrubý. In: *Českobudějovický deník.cz* [online]. 23.4.2015 [cit. 21.6.2020]. Dostupné z: <https://ceskobudejovicky.denik.cz/z-regionu/deti-jsou-podhoubim-dudacke-muziky-tvrdil-vojtech-hruby-20150420.html>

a Karel Böhm na housle. Nový kontrabasista Petr Drančák byl rovněž žákem Vojtěcha Hrubého.⁷⁷ Se *Strakonickou dudáckou muzikou* Hrubý sám hrával, upravoval pro ni písničky.⁷⁸

Vojtěch Hrubý rovněž patřil mezi členy folklorní komise Ústavu pro kulturně výchovnou činnost v Praze, působil též v programové radě *Mezinárodního dudáckého festivalu ve Strakonicih*. Zasloužil se o výchovu řady mladých dudáků a folkloristů, mnozí z nich hrají v dudáckých muzikách dodnes. Jeho první žák-dudák, Miloš Jankovský, zavedl výuku dudácké hry i na ZUŠ v nedaleké Blatné.⁷⁹

Za svou pedagogickou práci získal Vojtěch Hrubý Medaili II. stupně za zásluhy v budování okresu Strakonice, v roce 2015 mu Zastupitelstvo města Strakonice udělilo čestné občanství in memoriam „za udržení a rozvoj místní dudácké tradice a výchovu mladé dudácké generace“.⁸⁰ Návrh na udělení čestného občanství podali členové *Strakonické dudácké muziky*, kteří k příležitosti stého výročí narození Vojtěcha Hrubého připravili koncert *Hejbejte se, kosti moje*, na kterém desítky muzikantů vzdali hold svému někdejšímu učiteli.⁸¹

3.1.2.3. Kompoziční činnost

Vojtěch Hrubý se věnoval i úpravám a vytváření notového materiálu. Kromě vlastních kadencí k houslovým koncertům aranžoval noty pro smyčcový kvartet, smyčcový a dechový orchestr, komponoval i scénickou hudbu. Vedle úprav lidových písní pro dudy a dudáckou muziku je zásadní zejména jeho instruktivní literatura –

⁷⁷ ŠABKOVÁ, Alena. *60 let ZUŠ Strakonice*. Strakonice: ZUŠ Strakonice, 2000. s. 15, 22

⁷⁸ ŠTROBLOVÁ, Jana. Čestným občanem města je učitel dudáků Vojtěch Hrubý. In: *Strakonický deník.cz* [online]. 21. 5. 2015 [cit. 20. 6. 2020]. Dostupné z: https://strakonicky.denik.cz/zpravy_region/cestnym-obcanem-mesta-je-ucitel-dudaku-vojtech-hruby-20150521.html

⁷⁹ HRUBÝ, Vojtěch. *Zadudej dudáčku, jak umíš...: kritická edice instruktivních skladeb pro dudy a dudáckou muziku u příležitosti 100. výročí autorova narození*. Strakonice: Pošumavská dudácká muzika, 2015.

⁸⁰ Město Strakonice. *Vojtěch Hrubý* [online]. 13. 5. 2015 [cit. 20. 6. 2020]. Dostupné z: <http://www.strakonice.eu/content/vojtech-hruby>

⁸¹ GÁLIS, Radek. Vojtěch Hrubý těšil a hřál lidi jako sluníčko. *Strakonický deník*. 2015, **91**, 5.

vytvořil *Školu na zobcovou flétnu* (1955), pro své žáky vypracoval *Školu hry na dudy*, etudy a instrumentální skladby.⁸²

Jeho dudácká škola nikdy nevyšla tiskem, materiál, který předkládal svým žákům, byl učitelovým rukopisem.⁸³ Dudáci se z něj učili noty a techniku hry, melodické ozdoby, později i hru a tvoření druhého hlasu a vytváření variací. Rukopis se nedochoval jako celek, řadu Hrubého úprav ale v opisech vlastní jeho bývalí žáci, zejména členové *Strakonické a Pošumavské dudácké muziky*. Škola je rozdělena do čtrnácti lekcí, souběžně s ní žáci hráli též etudy (různým stylem hry – staccato, legato, Hrubý vytvořil rovněž několik dvojhlasých etud, na nichž se učili souhře). Po zvládnutí základní techniky předkládal Hrubý dudákům také instrumentální skladby, obvykle z vlastní tvorby.⁸⁴

U příležitosti 100. výročí autorova narození vytvořili členové *Pošumavské dudácké muziky* (jejím vedoucím je syn Vojtěcha Hrubého Tomáš Spurný) na základě osobních archivů publikaci *Zadudej, dudáčku, jak umíš*⁸⁵, mapující Hrubého výuku hry na dudy. Tato kritická edice instruktivních skladeb obsahuje kromě dudácké školy i etudy (20 jednohlasých a 4 dvojhlasé), instrumentální skladby, úpravy koled, lidových písní (obsahující pěveckou linku, první a druhý hlas dud, někdy i mezihru) a partitury pro dudáckou muziku. V úvodu seznamuje publikace čtenáře také s osobností Vojtěcha Hrubého.

Jak již bylo řečeno, škola je rozdělena do čtrnácti kapitol. Kromě samotných notových cvičení v ní Hrubý vysvětloval i základy hudební teorie, u nácvičku hry jednotlivých tónů je vždy popsán a vyobrazen příslušný prstoklad na předničce dud.

V úvodních sedmi lekcích se žáci učí prstoklad jednotlivých tónů melodické řady, kterou lze na dudy zahrát. První lekce začíná držením tónu b (zakryté všechny

⁸² HRUBÝ, Vojtěch. *Zadudej dudáčku, jak umíš...: kritická edice instruktivních skladeb pro dudy a dudáckou muziku u příležitosti 100. výročí autorova narození*. Strakonice: Pošumavská dudácká muzika, 2015. s. 197

⁸³ Příloha B

⁸⁴ HRUBÝ, Vojtěch. *Zadudej dudáčku, jak umíš...: kritická edice instruktivních skladeb pro dudy a dudáckou muziku u příležitosti 100. výročí autorova narození*. Strakonice: Pošumavská dudácká muzika, 2015 s. 197-201

⁸⁵ HRUBÝ, Vojtěch. *Zadudej dudáčku, jak umíš...: kritická edice instruktivních skladeb pro dudy a dudáckou muziku u příležitosti 100. výročí autorova narození*. Strakonice: Pošumavská dudácká muzika, 2015.

dírky předničky) bez kolísání zvuku a tónové výšky. Poté následuje střídání tónů b a es¹ v různých notových hodnotách⁸⁶, které se postupně zrychluje (nejprve noty celé, pak půlové, jejich kombinace, potom proložení čtvrt'ovými notami, zahrnuto je vysvětlení noty s tečkou, v závěru lekce žáci hrají i noty osminové). Ve druhé lekci se přidává tón f¹. Nejprve je střídán (opět v různých rytmických hodnotách) s tónem b, poté se přidává i tón es¹, tóny es¹ a f¹ jsou ale vždy proloženy tónem b s uzavřenou předničkou. Teprve pak se hráč učí střídat tóny es¹ a f¹. Je zde vysvětlena hra legato (střídání jednotlivých hmatů) a détaché (oddělování tónů rychlým uzavřením všech dírek předničky – změny tónů jsou odděleny drobným přírazem b). Ve třetí lekci žák přidává tón d¹, opět nejprve střídáním s tónem b, následuje nácvik sekundy es¹ – d¹, tercie f¹ – d¹ a jejich kombinace, poté hra kvintakordu B dur, následně žák kombinuje všechny čtyři známé tóny. Čtvrtá lekce připojuje stejným způsobem tón g¹, objevuje se první píseň – *Halí, belí*. Žák se setkává s prima voltou a sekunda voltou a opakováním stejného tónu pomocí dominanty – tónu b. Novým hmatem v páté lekci je tón as¹. Žák se učí hrát sestupné intervaly od tohoto tónu, hraje stupnicové postupy, kvintakord d moll, seznamuje se s hraním pomlk (paže uvolní tlak na oba měchy) a zápisem D. C. al Fine. Šestá lekce obsahuje nový tón b¹ a písničky *Černé oči*, *Na Bílé hoře*, *Kanafaska* a koledu *Rychle, bratři*. Sedmá kapitola přináší poslední hmat – tón c². Žák opět hraje sestupné intervaly od tónu c², učí se stupnici Es dur (VII. a VIII. stupeň hraje o oktávu níž). Následuje procvičování všech intervalů, které lze na dudy zahrát. V závěru lekce se žák učí písně *Hrály dudy* a *Chovejte mě, má matičko*.

Osmá lekce obsahuje cvičení v rozsahu předničky, využívá všechny tóny rozsahu dud. Devátá lekce seznamuje s 3/8 a 6/8 taktem, v desáté se probírá ligatura. V jedenácté lekci Hrubý připomíná tečku u noty, dvanáctá, respektive třináctá lekce uvádí synkopu a triolu. Nejrozsáhlejší je závěrečná čtrnáctá kapitola, ve které se žák seznamuje s melodickými ozdobami, jež následně aplikuje v písních. Hrubý uvádí příraz, odraz, skupinku, nátryl, náraz, obal a trylek.

⁸⁶ Příloha C

3.1.3. Bohuslav Šabek (*2. 8. 1947)

Bohuslav Šabek⁸⁷ vystudoval Učitelství pro první stupeň ZŠ v kombinaci s Hudební výchovou. Jako učitel na prvním stupni začínal ve Volenicích, byl řídícím učitelem v Novosedlech, pak pracoval 12 let na základní škole v Radomyšli. Na ZUŠ Strakonice nastoupil roku 1988 a během svého působení zde vyučoval hru na dudy, na sopránovou i altovou zobcovou flétnu, kontrabas, akordeon, učil hudební nauku ve vyšších ročnících, byl také korepeticí tanečního oboru a později i pěveckého sboru *Fere angeli*, pro který upravoval některé skladby, nebo k nim dopisoval klavírní doprovody. Soukromě se věnoval i hře na klarinet a příčnou flétnu. Od roku 2000 působil pravidelně jako člen poroty ústředního kola soutěže ZUŠ ve hře na lidové nástroje. V současné době vede na strakonické ZUŠ dvě sólové dudačky a doprovází několik hodin v tanečním oboru.

Už během svého působení ve Volenicích nastoupil jako tanečník a později i zpěvák-sólista do *Prácheňského souboru písní a tanců*, kde hrál v dudácké muzice na kontrabas tehdejší ředitel LŠU Vojtěch Hrubý. Jeho prostřednictvím se Bohuslav Šabek ve svých 25 letech dostal jako zpěvák do *Dechového orchestru LŠU*, řízeného Ladislavem Romem. Když pak Vojtěch Hrubý odcházel do důchodu, bylo nutné za něj sehnat učitele, který převezme výuku hry na dudy – tím se měl díky svému napojení na LŠU stát právě Bohuslav Šabek. Nastoupil proto k MUDr. Karlu Krasnickému⁸⁸ (*1937) na pražskou konzervatoř, kde už se v té době dudy nevyučovaly – sám sebe označuje jako „ministerskou výjimku“. Byl přijat do druhého ročníku, absolvoval ještě ročník třetí, ale protože současně vyučoval na plný úvazek na základní škole v Radomyšli, jeho hodiny bylo nutné každý týden suplovat a nabídka místa na LŠU stále nepřicházela, rozhodl se studium ukončit. O přeložení na LŠU nakonec požádal sám a roku 1988 nastoupil jako korepeticí tanečního oboru, učitel vyšších ročníků hudební nauky, zobcové flétny jako přípravného nástroje k dudácké hře a samozřejmě i učitel hry na dudy.

⁸⁷ Pokud není uvedeno jinak, vychází následující kapitola z rozhovoru s Bohuslavem Šabkem: Rozhovor s Bohuslavem ŠABKEM, učitelem hry na dudy na ZUŠ Strakonice. Strakonice 11. a 12. 6. 2020.

⁸⁸ Lékař, dudák, někdejší vedoucí programové rady Mezinárodního dudáckého festivalu ve Strakonících. Karel Krasnický [online]. 4. 10. 2015 [cit. 28. 6. 2020]. Dostupné z: <http://www.karelkrasnicky.com/>

Několik let byl jediným učitelem dudácké hry v celém Jihočeském kraji. Později přednášel o dudách na ZUŠ v Blatné, na tento popud se syn tehdejšího ředitele Martin Škanta naučil na dudy hrát a výuku hry na dudy na blatenské ZUŠ zavedl také. Výuka se poté rozšířila i do Českých Budějovic, několik žáků se hře na dudy učí také ve Stachách, kde je vede bývala klarinetistka dudácké muziky Bohuslava Šabka.

V květnu 2018 se ústředního kola hry na lidové nástroje v kategorii hra na dudy kromě jihočeských dudáků ze Strakonice a Stach účastnili dudáci ze ZUŠ Plzeň Chvalenická, ZUŠ Třeboňská, ZUŠ Praha 8, ZUŠ Fryderyka Chopina Mariánské Lázně, ZUŠ Mladá Boleslav, ZUŠ Roberta Schumanna Aš, soukromá ZUŠ Tutti Music Třinec, ZUŠ J. S. Bacha Dobřany a překvapivě i ze ZUŠ Jaroslava Kvapila Brno.⁸⁹ Velkým překvapením pak byla neúčast sólistů ze ZUŠ Domažlice, na které dudy vyučují Josef Kuneš a Vlastimil Konrády. Domažličtí se účastnili pouze soutěže lidových souborů, stejně jako žáci ZUŠ Blatná.

Jako přípravu pro výuku hry na dudy museli Šabkovi žáci absolvovat dva ročníky zobcové flétny (což odpovídalo dvěma dílům *Školy hry na zobcovou flétnu* Ladislava Daniela), aby se naučili správnému dechu, vedení dechu a frázování a „dorostli do dud“. Zároveň žákům Bohuslav Šabek prepisoval do vhodnějších tónin (obvykle F dur) písně z repertoáru dudácké muziky, které se učili zpívat a hrát. Hráli i zpívali také druhý hlas a tím byli už při výuce flétny připravováni na souborovou hru v dudácké muzice: „*Už se to naučily hrát ty děti, naučily se to zpívat, čili voni přišly do dudácký a pro ně žádná písnička nebyla neznámá.*“⁹⁰ Po dvou letech hry na flétnu následovalo pětileté studium dudácké hry, završené absolventským koncertem. K výuce využíval Bohuslav Šabek *Školu hry na české dudy* Josefa Režného – jedinou ucelenou publikaci, která byla k dispozici širší veřejnosti. Kromě toho žáci hráli lidové písně upravené přiměřeně věku a schopnostem. Začínali nejjednodušším přehráním melodie, ke kterému se postupně přidávaly složitější variace. V hodinách od začátku i zpívali, učili se doprovázet zpěv hrou druhého hlasu na dudy. Jako zdroj pro výuku sloužily rovněž u žáků oblíbené drobné skladbičky Josefa Koreše (1917–1996) s doprovodem klavíru, starší žáci se učili skladby z publikace *Sto kusů pro sólo a duo*

⁸⁹ Na základě soutěžního katalogu účastníků soutěže. Materiál poskytl Bohuslav Šabek.

⁹⁰ Rozhovor s Bohuslavem ŠABKEM, učitelem hry na dudy na ZUŠ Strakonice. Strakonice 11. a 12. 6. 2020.

dudy Zdeňka Bláhy (*1929). V průběhu pěti let výuky hry na dudy žáci zvládli veškerou dudáckou techniku.

Po absolutoriu často žáci pokračovali ve hře v dudácké muzice – dokud to bylo možné, nebyli vedeni jako žáci školy a v souborové hře pokračovali dobrovolně. V současné době legislativní změny neumožňují studium na ZUŠ, aniž by v ní byl žák zapsán, došlo tedy k úpravě školního vzdělávacího programu⁹¹, výuka dudácké hry byla rozšířena o druhý cyklus.⁹² Ve druhém cyklu žáci hrají nejtěžší kusy z Bláhových *100 kusů pro sólo a duo dudy*, které nestihli přehrát dříve, zrychlují prstovou techniku a rozšiřují repertoár.

Žáci Bohuslava Šabka pravidelně vystupovali na interních, vánočních a závěrečných koncertech ZUŠ, hráli na reprezentačních dnech města v Nizozemí a Švýcarsku. Dudácké trio se představilo ve školním roce 2015/16 na *Mezinárodním folklorním festivalu ve Strážnici*.

Velkých úspěchů žáci dosahovali v ústředních kolech soutěže ve hře na lidové nástroje. Roku 1993/94 se sólisté umístili jednou na prvním, dvakrát na druhém a jednou na třetím místě, duo dud získalo první a druhé místo, na třetím místě se skončilo duo ve složení dudy + klarinet. Roku 1996/97 ve svých kategoriích zvítězily dudácké duo a malá selská muzika, sólisté obsadili druhé a třetí místo. Ve školním roce 1999/2000 získali strakoničtí dudáci první, druhé a třetí místo, dudácké duo skončilo na druhém místě. V dalším ročníku soutěže obsadili sólisté dokonce dvě první místa, duo svou kategorii rovněž vyhrálo, žáci hráli i na koncertě vítězů. Ve školním roce 2005/2006 se dvě žačky a dudácké trio umístily na prvním místě. Dvě první a jedno druhé místo žáci obsadili v roce 2008/2009; v tomto roce bylo ve své kategorii nejlepší i dudácké duo, kterému se dostalo i zvláštního ocenění za přesvědčivý projev. V následujícím ročníku soutěže získala první místo malá selská muzika, sólisté obsadili dvakrát druhé. místo. O tři roky později se čtyři dudáci umístili na druhém místě, dudácké trio ve své kategorii zvítězilo. Z posledního ročníku soutěže ZUŠ ve hře na lidové nástroje ve školním roce 2017/18 si strakoničtí odvezli čtyři první místa

⁹¹ Příloha D

⁹² Žačka 1. ročníku II. cyklu je uvedena v programu koncertu poprvé ve školním roce 2003/2004. SOA Třeboň, SOKA Strakonice. Základní umělecká škola Strakonice, 1939 – 2009, úřední knihy [CD]. Kronika 2003/2004. s. 10

a žačka Bohuslava Šabka pak získala titul absolutního vítěze v soutěžní kategorii hra na dudy. Ve stejném roce získal Bohuslav Šabek cenu poroty za celoživotní pedagogickou práci.⁹³

Kromě celostátní soutěže základních uměleckých škol získali žáci ocenění i v soutěži *Jihočeská panenka* (účast ve finále v roce 2010/2011, první místo ve školním roce 2012/13 a o rok později první místo a titul absolutního vítěze doplněný o cenu ředitele českobudějovického rozhlasu. Ve školním roce 2016/17 obsadila druhé místo žačka Bohuslava Šabka v soutěži v rámci *Folklorního festivalu Gajdovačka* na Slovensku.

O výuce mladých dudáků na strakonické ZUŠ natočila roku 2000⁹⁴ dokument německá televize ARD.

První dvě dudačky Bohuslava Šabka zakončily studium už v roce 1994. Kromě lidových písní a skladeb pro sólové dudy zaznívaly na absolventských koncertech i skladby s doprovodem klavíru - například *Koncert pro dudy*⁹⁵ Josefa Koreše⁹⁶ (obtížnou první větu podle slov Bohuslava Šabka veřejně hrály za celou dobu jeho pedagogické činnosti na škole pouze dvě žákyně), *Koncert pro dudy a orchestr*⁹⁷ Karla Krasnického (koncert v klasicistním stylu, pro dudy a klavír upravil Bohuslav Šabek), *Country dudy* Josefa Koreše, *Záhořanská polka*⁹⁸, ke které Šabek připsal part akordeonu, či *Polka Václava Švíka* (*1946).

Během svého působení v ZUŠ (1988 – dosud) Bohuslav Šabek vychoval přes padesát dudáků, byť ne všichni dosáhli absolutoria (v kronikách školy lze v programech koncertů dohledat 35 jmen mladých dudáků, třicet z nich studium úspěšně zakončilo absolventským koncertem). V průběhu jednotlivých let učil Šabek až osm dudáků současně, z nich byli obvykle dva začátečníci a šest natolik zdatných, aby se uplatnili v dudácké muzice.

⁹³ Příloha E

⁹⁴ SOA Třeboň, SOKA Strakonice. Základní umělecká škola Strakonice, 1939–2009, úřední knihy [CD]. Kronika 1999/2000. s. 25

⁹⁵ Příloha F

⁹⁶ Napsán na objednávku Bohuslava Šabka pro dudáky strakonické ZUŠ. Rozhovor s Bohuslavem ŠABKEM, učitelem hry na dudy na ZUŠ Strakonice. Strakonice 11. a 12. 6. 2020.

⁹⁷ Příloha G

⁹⁸ Příloha H

3.1.4. Julie Vlčková (*1983)

Julie Vlčková⁹⁹, vnučka Josefa Režného, vystudovala Učitelství pro 1. stupeň základních škol na Západočeské univerzitě v Plzni, souběžně s pedagogickou fakultou byla navíc studentkou plzeňské konzervatoře oboru Hra na housle. Na housle hrála od dětství, na dudy se naučila od svého dědečka až v pozdějším věku. Od malička navštěvovala *Prácheňský soubor písní a tanců*, oficiální členkou souboru je od roku 2000. Na ZUŠ Strakonice učí hru na housle, dudy, vede dudáckou muziku.

Na Základní uměleckou školu nastoupila na částečný úvazek v září 2008 – učila jednu dudačku a dva houslisty, souběžně vyučovala na ZŠ Poděbradova ve Strakonících. Po dvou letech již pracovala v ZUŠ na plný úvazek. Většinu jejích žáků tehdy tvořili houslisté, kromě nich učila čtyři dudačky. Kromě svých žáků přebrala i několik dudáků od Bohuslava Šabka, kterému se postupně snižoval úvazek. V březnu 2015 odešla na rodičovskou dovolenou, do konce školního roku za ni učila hru na dudy její sestra Barbora Schwarcová. Od září se dudáků ujal znovu Bohuslav Šabek a houslisty učila bývalá žačka Bohumila Kotmela Jaroslava Ledková. Po návratu z rodičovské dovolené ve školním roce 2017/18 vyučovala Julie Vlčková nejdříve na částečný úvazek – pouze houslisty, od roku 2018/19 učí na plný úvazek a opět vede i dudáky.

Momentálně má ve své třídě devět dudáků (sedm dívek, dva chlapce) a tři flétnisty, kteří budou na dudy přestupovat.

Při výuce hry na dudy vychází ze *Školy hry na české dudy*¹⁰⁰ Josefa Režného, ve které je žákům představena veškerá dudácká technika – naučí se ovládat nástroj, hrát jednotlivé tóny, seznámí se se způsobem zdobení melodie. Škola obsahuje několik motivů a písní, u kterých se žák nejdříve učí hrát základní melodii, poté ji obohacuje o variace a ozdoby. Školu rozvrhl Režný do tří let, v následujících letech studia na ZUŠ hráč opakuje a zrychluje technická cvičení. „*Ta technika zůstává z té Školy na dudy, tu jedeš s dětma až do konce docházky do školy. Tam jsou tři, čtyři stránky*

⁹⁹ Pokud není uvedeno jinak, vychází následující kapitola z rozhovoru s Julií Vlčkovou: Rozhovor s Julií VLČKOVOU, učitelkou hry na dudy a housle na ZUŠ Strakonice. Strakonice 21. 2. 2020

¹⁰⁰ REŽNÝ, Josef. *Škola hry na české dudy*. České Budějovice: Krajské kulturní středisko a Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost, 1981. 136 s.

*techniky, který se jedou furt dokola. Je tam dvacet, třicet cvičení, který jedeš pořád dokola a vlastně ty děti zrychlujou ty prsty. Takže na začátku to hrajou na metronom třeba na šedesát trojku, postupně zvyšují tempo a v tom sedmém ročníku nebo na druhém stupni hrajou třeba na 160, 170.*¹⁰¹

Zbýlý repertoár tvoří převážně lidové písničky, které upravuje Julie Vlčková přiměřeně technické vyspělosti žáka. Písňe čerpá především ze sbírek Josefa Režného, dopisuje k nim variace, přede hry a mezihry. Žáci vyšších ročníků a druhého cyklu už se učí vytvářet variace sami.

Julie Vlčková využívá i Bláhovu publikaci *100 kusů pro sólo a duo dudy*. Závažnější repertoár pro dudy píše v současné době například Zdeněk Vejvoda, Zdeněk Lukáš, Josef Kuneš či Dalibor Bárta¹⁰², nejedná se ale o běžně dostupné materiály.

Své žáky připravila Julie Vlčková na soutěž základních uměleckých škol ve hře na lidové nástroje – ve školním roce 2014/15 získaly dudačky pod jejím vedením druhé a třetí místo a čestné uznání v ústředním kole soutěže, druhé místo obsadilo i trio ve složení dudy + dvoje housle.

Dvě žáčky (housle, dudy) se v tomtéž školním roce zúčastnily *Folklorního festivalu Gajdovačka* v Dolním Kubíně na Slovensku. V dětské soutěži gajdošského festivalu vystupovaly strakonické žáčky jako jediné Češky mezi dudáky ze Slovenska a Polska.¹⁰³

V současné době je studium dud na strakonické ZUŠ rozvrženo do dvou cyklů, sedmi ročníkům prvního cyklu předchází ještě dvouleté studium hry na flétnu. Pokud chce žák z flétny přejít na dudy, už na konci prvního ročníku flétny si objednává dudy – výroba nástroje trvá jeden rok.¹⁰⁴ Po absolutoriu prvního cyklu mají žáci možnost pokračovat v rámci druhého cyklu další čtyři roky.

¹⁰¹ Rozhovor s Julií VLČKOVOU, učitelkou hry na dudy a housle na ZUŠ Strakonice. Strakonice 21. 2. 2020

¹⁰² Převzato z programu koncertu *Dudy málem ve fraku*, kterým byl zahájen Mezinárodní dudácký festival ve Strakonících roku 2018. Dudáky-sólisty doprovodilo Kolegium plzeňských filharmoniků. Archiv autorky.

¹⁰³ GÁLIS, Radek. Strakonické dudačky zazářily na Oravě. *Strakonický deník*. 2014, **230**, s. 12.

¹⁰⁴ Momentálně jsou na škole k dispozici tři dětské nástroje – po jednom nástroji od výrobců Čípa, Jungbauera a Konrádyho. Kvůli kurzům pro dospělé škola plánuje koupit i dudy standardní velikosti

V říjnu 2018 otevřela strakonická ZUŠ hudební kurzy pro dospělé, do kterých momentálně docházejí na výuku hry dudy tři studenti.

3.2. Činnost dudácké muziky na ZUŠ

První zmínka týkající se dudácké muziky je v kronikách školy uvedena v souvislosti s účastí žáků na soutěži *Svazu tvořivosti mládeže* ve školním roce 1949/1950. V zápise stojí, že: „*Krajské soutěže se zúčastnili tito žáci v Čes. Budějovicích a jako sólisté v dudácké kapele na večeru vítězů v ČB.*“¹⁰⁵ Není už z něj ale patrné, o jakou dudáckou muziku se jedná a kdo přesně s ní jako sólista vystupoval – pravděpodobně vítězové pěvecké soutěže. O něco konkrétnější už je další zápis z téhož roku, který uvádí, že: „*13/VIII zúčastnili se žáci pěv odd. L. Uhlíková a V. a Vl. Krejčí zájezdu dudácké skupiny strakonické na Slovensko do lázní Sliacha s velkým úspěchem.*“¹⁰⁶ V tomto případě se nejspíše jedná o spolupráci hudební školy se *Strakonickou dudáckou kapelou*, fungující od roku 1942, od roku 1949 už ale ve spojení s taneční skupinou muzika vystupovala pod názvem *Národopisný soubor*, později přejmenovaný na *Prácheňský soubor písní a tanců*.¹⁰⁷ I v následujícím školním roce se škola účastnila soutěže STM [Svaz tvořivosti mládeže], kde bylo patrně pěvecké duo doprovázeno dudáckou kapelou, opět ale není jasné, o jakou dudáckou muziku se jedná: „*28/III na Estrádě soutěže lid. tvoř. Účinkovali 2 žáci, Chopin – Vals – J. Bubnová a duo Krejčí – Bendl – Žitné pole s dudáckou kapelou.*“¹⁰⁸ Další zmínka o dudách následuje až 7. 3. 1956 – při vzpomínkovém koncertu k 80. výročí narození Jindřicha Jindřicha vystoupila prof. Ema Kepková, zazpívala chodské písně s dudami – opět ale není specifikováno, zda hrál na dudy žák či učitel školy, nebo někdo úplně jiný.

pro dospělé. Rozhovor s Julií VLČKOVOU, učitelkou hry na dudy a housle na ZUŠ Strakonice. Strakonice 21. 2. 2020.

¹⁰⁵ SOA Třeboň, SOkA Strakonice. Základní umělecká škola Strakonice, 1939–2009, úřední knihy [CD]. Kronika 1945–1967. s. 6

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ REŽNÝ, Josef. *Po stopách dudáků na Prácheňsku*. Strakonice: Muzeum středního Pootaví Strakonice, 2004. s. 11

¹⁰⁸ SOA Třeboň, SOkA Strakonice. Základní umělecká škola Strakonice, 1939–2009, úřední knihy [CD]. Kronika 1945–1967. s. 7

Konkrétní zmínka o dudácké muzice pochází až z roku 1961, ve kterém se škola zúčastnila krajského kola STM. Dudácká muzika obsadila, stejně jako ostatní školní soubory (harmonikářský a houslový soubor, houslové kvarteto), první místo a postoupila do ústředního kola, kde získala třetí cenu, o rok později vybojovala v ústředním kole dokonce cenu druhou.¹⁰⁹ S ukončením pracovního poměru Milana Horského byla nejspíše přerušena i činnost dudácké muziky.

3.2.5. Dudácké muziky Vojtěcha Hrubého

Nepřetržitá a soustavná činnost dudácké muziky nastala až s příchodem Vojtěcha Hrubého. Ve spolupráci s učiteli dechových a smyčcových nástrojů založil Hrubý dudáckou muziku ve své třídě již v roce 1970.¹¹⁰ Pracovala ve složení Es klarinet, B klarinet, dudy, housle a kontrabas. V neměnném složení působil soubor do roku 1975. Za pět let své činnosti absolvoval 97 vystoupení včetně účinkování na *Mezinárodním dudáckém festivalu ve Strakonících, Chodských slavnostech v Domažlicích a Mezinárodním folklorním festivalu ve Strážnici*.¹¹¹ Za vrchol činnosti dudácké muziky při LŠU Strakonice považuje její tehdejší klarinetista Miroslav Lukeš účast na 10. ročníku *Světového festivalu mládeže*, který se konal v roce 1973 v Berlíně.¹¹² Roku 1975 původní členy vystřídala mladší generace.¹¹³ Se zvyšujícím se počtem žáků založil Vojtěch Hrubý vedle chlapecké dudácké muziky, která ve školním roce 1981/82 zvítězila v ústředním kole celostátní soutěže lidových souborů, i muziku dívčí. Obě dudácké muziky vedl i po svém odchodu do důchodu – od roku 1975 až do června 1992. Soubory pravidelně obsazovaly přední místa v ústředních kolech soutěže lidových nástrojů. V letech 1978/79, 1984/85 a 1987/88 získala

¹⁰⁹ Je poněkud zvláštní, že ve výpisu hudebních nástrojů vyučovaných v roce 1961/62 /housle, violoncello, klavír, harmonika, zpěv a dechové nástroje/ a příslušného počtu žáků hrajících na daný nástroj nejsou uvedeny dudy, dudácká muzika přesto na škole fungovala. SOA Třeboň, SOkA Strakonice. Základní umělecká škola Strakonice, 1939–2009, úřední knihy [CD]. Kronika 1975–1997. s. 23

¹¹⁰ HRUBÝ, Vojtěch. *Zadudej dudáčku, jak umíš...: kritická edice instruktivních skladeb pro dudy a dudáckou muziku u příležitosti 100. výročí autorova narození*. Strakonice: Pošumavská dudácká muzika, 2015.

¹¹¹ ŠABKOVÁ, Alena. *60 let ZUŠ Strakonice*. Strakonice: ZUŠ Strakonice, 2000. s. 22

¹¹² RAUS, Jan. Vojtěch Hrubý: I díky němu v Strakonících dudy (stále) hučí. In: *Idnes.cz / BLOG* [online]. 13.4.2015 [cit. 20.6.2020]. Dostupné z: <https://janraus.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=457881>

¹¹³ HRUBÝ, Vojtěch. *Zadudej dudáčku, jak umíš...: kritická edice instruktivních skladeb pro dudy a dudáckou muziku u příležitosti 100. výročí autorova narození*. Strakonice: Pošumavská dudácká muzika, 2015.

dudácká muzika vždy druhé místo a na soutěži konané ve školním roce 1987/88 bylo Vojtěchu Hrubému uděleno „*Zvláštní ocenění za dlouholetou práci s dudáckou kapelou a výukou hry na dudy*“.¹¹⁴

Ve školním roce 1987/88 pracovalo kromě dudácké muziky na LŠU i dudácké duo a dudácké trio. Dudácké duo reprezentovalo školu na zájezdu Ústředního domu pionýrů a mládeže Praha do Bulharska, jehož součástí bylo i natáčení krátkého dokumentárního filmu pro bulharskou televizi. Dudácké trio pravidelně pořádalo výchovné koncerty pro děti ve škole v přírodě, natočilo i pořad pro rozhlasovou stanici *Vltava*. Dudácká muzika natáčela v Praze dokument pro *Československou televizi* a na folklorním festivalu ve Špindlerově mlýně doprovázela strakonický dětský folklorní soubor *Prácheňáček*.

V letech 1988–1992 působili na škole souběžně Vojtěch Hrubý i Bohuslav Šabek. Hrubý už v té době vedl pouze dívčí a chlapeckou dudáckou muziku a vyučoval několik starších dudučků. Poslední vystoupení jeho dudáckých muzik proběhla roku 1992 na květnovém závěrečném koncertě školy a na *Mezinárodním dudáckém festivalu* na konci srpna. Od září 1993 už na škole působila pouze dudácká muzika Bohuslava Šabka.¹¹⁵

3.2.6. Dudácká muzika Bohuslava Šabka

Bohuslav Šabek založil novou dudáckou muziku roku 1989¹¹⁶, bojoval ale s nedostatkem kvalitních hráčů na ostatní nástroje. Aby mohl do dudácké muziky vychovat kontrabasistu, učil se nejprve hře na kontrabas sám u Ladislava Roma.¹¹⁷

Poprvé dudácká muzika Bohuslava Šabka veřejně vystoupila na závěrečném koncertě školy v květnu 1991, na kterém hrály i oba soubory Vojtěcha Hrubého.

¹¹⁴ SOA Třeboň, SOkA Strakonice. Základní umělecká škola Strakonice, 1939–2009, úřední knihy [CD]. Kronika 1975–1997. s. 82

¹¹⁵ SOA Třeboň, SOkA Strakonice. Základní umělecká škola Strakonice, 1939–2009, úřední knihy [CD]. Kronika 1975–1997.

¹¹⁶ Tamtéž. Kroniky z let 1975–2017.

¹¹⁷ Během svého působení na ZUŠ vychoval asi osm kontrabasistů, z nichž dva jsou dnes profesionálními muzikanty, v muzice působily jako hráčky na kontrabas i tři dívky. Rozhovor s Bohuslavem ŠABKEM, učitelem hry na dudy na ZUŠ Strakonice. Strakonice 11. a 12. 6. 2020.

Bohuslav Šabek připravoval veškeré party¹¹⁸ pro svou dudáckou muziku rukopisně sám. V rámci dudácké muziky s žáky Bohuslav Šabek nacvičoval repertoár i v různých komorních uskupeních – žáci pravidelně hráli písně v úpravách pro dudácké duo, trio či malou selskou muziku.

Oproti klasickému obsazení tzv. velké dudácké muziky¹¹⁹ byly jednotlivé nástroje často zdvojeny. Muzika¹²⁰ mívala i 16–17 členů. Tvořili ji tři nebo čtyři klarinetisté, v některých letech až tři houslisté (z nich jeden obvykle hrál melodické housle – druhý hlas o oktávu výš než dudy), u kontrabasů se někdy střídali dva žáci (jeden plnohodnotný hráč, druhý začínající), dudučci, které v průběhu jednoho roku hrály v dudácké muzice, bylo obvykle kolem šesti, nejvíce jich společně hrálo deset.¹²¹ V některých letech byl soubor doplněn i o hráče na vozembouch.

Dudácká muzika každoročně účinkovala na vánočních a závěrečných koncertech v Městském domě kultury, účastnila se interních koncertů, zahajovala vernisáže výtvarného oboru, doprovázela několik choreografií tanečního oboru, pravidelně také vystupovala v domovech pro seniory. Muzikanti hráli na *Mezinárodních dudáckých festivalech ve Strakoncích*, přehlídkách dětských dudáckých souborů *Zadudej, dudáčku* a později *Strakonický dudáček*. Kromě vystupování ve Strakoncích se muzika představila například v Jihočeském pavilonu na výstavě *FOR ARCH* v Praze, *Chodských slavnostech v Domažlicích*, *Mezinárodním folklorním festivalu ve Strážnici* či *Mezinárodním folklorním festivalu v Břeclavi*. V Hradci Králové muzikanti vítali obecenstvo na premiéře *Strakonického dudáka* v Klicperově divadle.

Dudácká muzika několikrát reprezentovala školu i v zahraničí – pět dudučků se svým učitelem navštívilo festival v Galicii, společně s výtvarným oborem se roku 1998/99 účastnilo 11 členů souboru *Týdne Evropy* v Arnstadtu., navštívili Naaburg,

¹¹⁸ Příloha I

¹¹⁹ Es klarinet, B klarinet, dvoje dudy, melodické housle, housle/viola hrající příznávku a kontrabas. Rozhovor s Bohuslavem ŠABKEM, učitelem hry na dudy na ZUŠ Strakonice. Strakonice 11. a 12. 6. 2020.

¹²⁰ Příloha J

¹²¹ Příloha K

v Berlíně se představili s programem *České Vánoce*. Na světové výstavě *EXPO 2000* v Hannoveru vítali hosty před Českým pavilonem, ve stejném roce se účastnili Lidových slavností v rámci *Euroher* ve francouzském Migennes. Zde zahajovali program, vedli závěrečný průvod a hráli na slavnostním závěrečném ceremoniálu. *Eurohry* navštívili žáci dudácké muziky i o rok později, tentokrát v německém Grossefehnu. Ve školním roce 2003/2004 vystupovali pro české velvyslanectví v Lublani při příležitosti vstupu České republiky do Evropské unie. Zahraniční zájezdy absolvovala muzika obvykle společně se žáky výtvarného oboru, který vedla tehdejší ředitelka Jarmila Lískovcová, jejich výstavy vždy obohatila o hudební doprovod.

Dudáci zajišťovali kulturní program pro akce pořádané městem (otevření parčíku u pomníku Františka Ladislava Čelakovského, vystoupení na adventních trzích, otevření nákupního střediska, autosalonu...).

Činnost muziky za dobu jejího působení několikrát dokumentovala televize.

Muzika také pravidelně obsazovala přední příčky v ústředním kole soutěže lidových souborů. V roce 1996/97 získala druhé místo, o tři roky později třetí místo, ve školním roce 2002/2003 obsadila opět druhé místo. Stejně se muzika umístila i v roce 2005/2006, navíc získala zvláštní ocenění za hru klarinetistky. Také v roce 2008/2009 se dudácká muzika stala vítězem soutěže souborů lidových nástrojů, klarinety opět získaly zvláštní ocenění, malá dudácká muzika skončila na druhém místě. Ve školním roce 2011/12 obsadila dudácká muzika třetí místo. Následujícího ročníku se muzika kvůli absenci klarinetisty nemohla zúčastnit.

Během svého působení dudácká muzika spolupracovala s dětským folklorním souborem *Prácheňáček* – ve školním roce 1998/99 doprovodila taneční pásmo souboru na regionální přehlídce dětských folklorních souborů v Lišově. Roku 2000 se souborem zahájili spolupráci bývalí žáci dudácké muziky. Na mezinárodním basketbalovém turnaji v Pace ve Francii doprovodili *Prácheňáček* v rámci přehlídky folklorních souborů jednotlivých zemí. Pod názvem *Švandova dudácká muzika* pokračovali ve spolupráci se souborem více než deset let, takřka ve stejném složení hrají muzikanti již jako samostatná kapela dodnes.

Kroje, ve kterých dudácká muzika vystupovala, půjčovala žákům škola. Bohuslav Šabek je pro začínající muziku nechal ušít v tehdejší *Chodovii* v Domažlicích. Pořízeny byly z příspěvků Sdružení rodičů a přátel školy. Starším žačkám pak obvykle rodiče šili kroje vlastní.

Bohuslav Šabek pracuje od školního roku 2010/11 na částečný úvazek, dudáckou muziku převzala po návratu z rodičovské dovolené Julie Vlčková (2017/18).

3.3. Dudácká muzika Julie Vlčkové

Julie Vlčková založila dudáckou muziku v září 2013.¹²² V této době fungovala dudácká muzika vedená Bohuslavem Šabkem, v níž hráli starší žáci (nad 10 let). Julie Vlčková měla ve své třídě čtyři talentované dudačky, vedla také pět houslistek přibližně ve stejném věku (9–10 let). Nově vznikající dudáckou muziku doplnili hráči na klarinet, kontrabas muzika nikdy neměla (kontrabasisty vychovával dříve Bohuslav Šabek, v současné době se na škole nástroj neučí).

Pro svou dudáckou muziku musela Julie Vlčková sehnat i kroje, ty na její žádost navrhla etnografka a vedoucí národopisného oddělení Národního muzea v Praze, Jiřina Langhammerová.

V prvním roce seznamovala Julie Vlčková své žáky s dudáckou hudbou, psala pro ně jednoduché úpravy lidových písní. Její muzika se poprvé představila veřejnosti v srpnu 2014 na *Mezinárodním dudáckém festivalu*, v následujícím školním roce absolvovala již šestnáct veřejných vystoupení, jedním z nich byla účast na dudácké dílně ve Zbraslavi.

V roce 2014/2015 žáci také soutěžili v ústředním kole soutěže souborů lidové hudby, kde se jim velmi dařilo – obsadili první místo. Protože Julie Vlčková v březnu tohoto roku odešla na rodičovskou dovolenou, s dudáky absolvoval ústřední kolo soutěže jako pedagogický dozor Pavel Reitmaier, učitel zobcové a příčné flétny,

¹²² Rozhovor s Julií VLČKOVOU, učitelkou hry na dudy a housle na ZUŠ Strakonice. Strakonice 21. 2. 2020.

klarinetu a saxofonu. V následujícím školním roce muziku oficiálně převzal a vede ji dodnes. Pod jeho vedením se žáci představili mimo jiné na festivalu *Folklorní Třeboň*, na *Mezinárodním folklorním festivalu ve Strážnici*, zúčastnili se i folklorního festivalu v Bulharsku, na soutěži lidových souborů v roce 2017/18 získali opět první místo.

Po návratu z rodičovské dovolené nebylo Julii Vlčkové umožněno převzít soubor nazpět, místo toho se stala v září 2018 vedoucí dudácké muziky, kterou předtím učil Bohuslav Šabek. Jejími členy jsou žáci ve velkém věkovém rozpětí, kvůli rozdílnému věku žáků se navíc často mění složení muziky. V současné době soubor pracuje ve složení dva Es klarinety (žáci ve věku 19 a 13 let), dva B klarinety (mladší žačky – 2. – 3. ročník), šest dudáků (tři mladší, tři starší) a tři houslisté.

Pro žáky různého věku a technické zdatnosti je podle slov Julie Vlčkové poměrně obtížné psát úpravy lidových písní tak, aby je byli všichni schopni zahrát, ale aby zároveň zněly hezky a nebyly zbytečně jednoduché. I přes tyto obtíže dokázala Julie Vlčková své žáky během roku dovést k zisku druhého místa v ústředním kole souborů lidových nástrojů.

V březnu letošního roku měli žáci všech školních souborů (včetně obou dudáckých muzik) natáčet CD k 80. výročí založení školy, vzhledem k nutnosti distanční výuky během pandemie musela škola natáčení i další oslavy výročí odložit.

Dosud se na škole vystřídali čtyři učitelé hry na dudy, od roku 1969 zde probíhá soustavná výuka tohoto nástroje až dodnes.

Prvním učitelem byl Milan Horský, o kterém bohužel nelze dohledat mnoho informací. První konkrétní zmínka o působení školní dudácké muziky se objevuje roku 1961, ve kterém se muzika účastnila soutěže STM.

Po několikaleté odmlce výuku dudácké hry obnovil Vojtěch Hrubý. Kroniky z jeho působení na pozici ředitele strakonické LŠU se bohužel nedochovaly, v průběhu svého působení na škole ale vychoval celou generaci dudáků, z nichž mnozí hrají ve folklorních souborech na Strakonicku dodnes. Na škole založil roku 1970 chlapeckou dudáckou muziku, jejíž členové spolu stále hrají pod názvem *Strakonická dudácká muzika*, později založil a vedl i dívčí dudáckou muziku.

Od roku 1988 vyučoval na ZUŠ Bohuslav Šabek, několik let souběžně s Vojtěchem Hrubým. Vychoval přes 50 dudáků, kteří se pravidelně umisťovali na předních příčkách ústředních kol soutěží lidových nástrojů. Jeho dudácká muzika často ve spolupráci s výtvarným oborem reprezentovala školu v zahraničí.

Od roku 2008 učí na ZUŠ Julie Vlčková – vnučka Josefa Režného. Roku 2013 založila vlastní *Malou dudáckou muziku*, která působila souběžně s dudáckou muzikou Bohuslava Šabka. Po jejím odchodu na mateřskou dovolenou převzal vedení muziky Pavel Reitmaier, Julie Vlčková je nyní vedoucí původní muziky Bohuslava Šabka

4. JOSEF REŽNÝ (2. 2. 1924 – 10. 12. 2012)

Tato práce by nebyla kompletní, kdyby v ní nezaznělo jméno Josefa Režného. Ač sám mnoho dudáků nevychoval a na strakonické základní umělecké škole nikdy neučil, má nepopiratelnou zásluhu na obnovení dudácké tradice ve Strakonici; jeho sběratelská a publikační činnost a zejména pak založení *Prácheňského souboru písní a tanců* a následně i *Mezinárodních dudáckých festivalů* současnou podobu folkloru ve městě výrazně ovlivnila. Zcela zásadní je pak vytvoření jeho *Školy hry na české dudy*.¹²³

4.1. Stručný životopis

Život Josefa Režného a jeho publikační i organizační činnost ve své diplomové práci *Josef Režný: folklorista a umělecký vedoucí Prácheňského souboru písní a tanců*¹²⁴, ze které následující kapitola vychází, detailně zpracovala jeho vnučka Julie Režná.¹²⁵

Josef Režný se narodil 2. února 1924 do hudební rodiny – jeho otec byl nadšený sborový zpěvák, uměl hrát na kytaru, s matkou Josef často zpíval dvojhlasně. Malý Josef se začal soukromě učit hře na housle u kapelníka Jaroslava Soukupa, později se jej ujal houslista Karel Majer. Josef nebyl příliš úspěšný, Majer jej tedy posléze odmítl dál učit.

Díky svému kamarádovi a talentovanému muzikantovi Václavu Naušovi se Josef Režný seznámil s violou. Společně založili studentské kvarteto, se kterým zkoušeli v rodném domku F. L. Čelakovského (tehdejší archiv zpěváckého spolku Zvon, jehož členem byl i Josef Režný starší. Členy kvarteta byli houslisté Josef Jelínek, František Tomiška, Nauš hrával podle potřeby na housle i violu (na tu jej střídal začínající violista Režný), doplnil je violoncellista Stanislav Kubát.

¹²³ REŽNÝ, Josef. *Škola hry na české dudy*. České Budějovice: Krajské kulturní středisko a Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost, 1981. 136 s.

¹²⁴ REŽNÁ, Julie. *Josef Režný: folklorista a umělecký vedoucí Prácheňského souboru písní a tanců*. Plzeň, 2008. 60 s. + přílohy. Diplomová práce. Západočeská univerzita. s. 18-38

¹²⁵ Dnes Vlčková; učitelka hry na housle a dudy na ZUŠ Strakonice

Později se Režný naučil hrát na kontrabas a stal se členem studentského orchestru reálného gymnázia, roku 1942 začal hrát na kontrabas s *Dudáckou kapelou Jiřího Malkovského*.¹²⁶

Po maturitě na gymnáziu v roce 1943 začal pracovat v truhlářské továrně ve Vimperku. Dvouletou vojenskou službu zahájil v Olomouci, pak byl odvelen do pražské aspirantské školy pro důstojníky v záloze, kde se seznámil se svou budoucí manželkou Julií. Společně se roku 1949 přestěhovali do Strakonice, Josef pracoval v Okresní národní pojišťovně v Blatné.

Po skončení války *Dudácká kapela Jiřího Malkovského* ukončila svou činnost. Roku 1949 založil Režný společně s dudákem Jiřím Malkovským a Marií Němcovou (poslední členové někdejší *Strakonické dudácké kapely*) ve Strakonících *Národopisný soubor*, záhy přejmenovaný na *Prácheňský soubor lidových písní a tanců*, stal se jeho uměleckým vedoucím. Jak uvádí Sobotka¹²⁷, nejprve zde působil jako kontrabasista a po odchodu dudáka Jindřicha Jindráka¹²⁸ v roce 1950 začal v souboru hrát na dudy. Hře na tento nástroj se naučil během několika týdnů. Podle Julie Režné¹²⁹ soubor s posvícenským pásmem krátce po svém založení zvítězil v *Soutěži tvořivosti mládeže*, postoupili až do ústředního kola. Zde se Režný setkal s folkloristou Karlem Plickou, který mu doporučil sbírat pramenný materiál pro soubor (písně, tance, lidové zvyky) přímo v terénu. Josef Režný nasbíral přes tisíc lidových písní, více než 70 tanců, získal i nahrávky a vytvořil přepisy dudácké hry, pořizoval zápisy různých říkadel, zaznamenával nářeční výrazy. Popisoval rovněž lidové zvyky – např. *Konopickou*¹³⁰ či masopustní zvyky.¹³¹

¹²⁶ Vystupovala i pod názvem Strakonická dudácká kapela. REŽNÁ, Julie. *Josef Režný: folklorista a umělecký vedoucí Prácheňského souboru písní a tanců*. Plzeň, 2008. 60 s. + přílohy. Diplomová práce. Západočeská univerzita. s. 17

¹²⁷ , Jan. Josef Režný, dudák víc než jen strakonický. In: *Od folkloru k world music: CO PATŘÍ DO ENCYKLOPEDIJE* [online]. Náměšť nad Oslavou: Městské kulturní středisko Náměšť nad Oslavou, 2013. s. 69

¹²⁸ Později pedagog pražské konzervatoře, HAMU a sólista opery Národního divadla. REŽNÁ, Julie. *Josef Režný: folklorista a umělecký vedoucí Prácheňského souboru písní a tanců*. Plzeň, 2008. 60 s. + přílohy. Diplomová práce. Západočeská univerzita. s. 15

¹²⁹ REŽNÁ, Julie. *Josef Režný: folklorista a umělecký vedoucí Prácheňského souboru písní a tanců*. Plzeň, 2008. 60 s. + přílohy. Diplomová práce. Západočeská univerzita. s. 18-38

¹³⁰ REŽNÝ, Josef. *Konopická na Prácheňsku a v Pošumaví. Metodický materiál ro souborů ZUČ*. České Budějovice: Krajské kulturní středisko, 1987. 248 s.

¹³¹ REŽNÝ, Josef. *Masopust na Šumavském Podlesí*. In: *Národopisné aktuality*. 1997, **14** (1), s. 11-28

Sběratelské činnosti se Josef Režný věnoval od 50. let minulého století. Od roku 1953 působil ve Strakonících jako učitel, při zaměstnání studoval Pedagogickou fakultu. Ve škole založil dívčí pěvecký a taneční soubor, navíc pracoval i s chlapeckým hudebním souborem, kterému psal úpravy jednoduchých písní. Roku 1957 zvítězil Režný v Hradci Králové v sólové hře na lidové nástroje¹³², v letech 1958–1961 vyučoval hru na dudy v Osvětové besedě ve Strakonících.¹³³

Od roku 1955 působil Josef Režný v Okresní poradně lidové umělecké tvořivosti, později se stal předsedou krajského poradního sboru pro soubory lidových písní a tanců. Roku 1955 se Režnému ve spolupráci se Zorou Soukupovou a Lubomírem Soukupem podařilo ve Strakonících zorganizovat první ročník *Jihočeských slavností písní a tanců*, během nichž uspořádal i setkání jihočeských dudáků. Tehdy se jich sešlo čtrnáct, o rok později už se zúčastnilo na padesát dudáků z celé republiky. V roce 1961 ale byly slavnosti z finančních důvodů náhle zrušeny.

První *Mezinárodní dudácký festival* se ve Strakonících uskutečnil roku 1967 při příležitosti 600. výročí města Strakonice. Další festival měl proběhnout v roce 1968, kvůli srpnovým událostem byl ale přesunut na srpen 1969. Roku 1970 byl Josef Režný propuštěn ze zaměstnání a z Domu osvěty. Začal pracovat jako správce Městského muzea ve Volyni, v letech 1971–1974 krátce působil i na volyňské LŠU jako učitel dudácké hry, vedl zde také dudáckou muziku.

Vedle své sběratelské činnosti se věnoval i studiu zahraniční literatury o dudách a po odchodu do důchodu vydával i vlastní publikace zaměřené zejména na národopisnou oblast Prácheňsko a dudáckou muziku v české i evropské hudební tradici.

Svou publikační činností, organizováním *Mezinárodních dudáckých festivalů* a založením *Prácheňského souboru písní a tanců*¹³⁴ oslovil a přivedl k folkloru,

¹³² SOBOTKA, Jan. Josef Režný, dudák víc než jen strakonický. In: *Od folkloru k world music: CO PATŘÍ DO ENCYKLOPEDIJE*. [online]. Náměšť nad Oslavou: Městské kulturní středisko Náměšť nad Oslavou, 2013. s. 70

¹³³ REŽNÁ, Julie. *Josef Režný: folklorista a umělecký vedoucí Prácheňského souboru písní a tanců*. Plzeň, 2008. 60 s. + přílohy. Diplomová práce. Západočeská univerzita. s. 18 – 38

¹³⁴ Soubor pracuje ve třech složkách – dívčí pěvecké skupině, taneční skupině a dudácké muzice, repertoár tvoří převážně písně, tance a zvyky sebrané Josefem Režným. REŽNÁ, Julie. *Josef Režný: folklorista a umělecký vedoucí Prácheňského souboru písní a tanců*. Plzeň, 2008. 60. s + přílohy. Diplomová práce. Západočeská univerzita s. 38

potazmo i k dudácké hře velké množství lidí a zasloužil se tak o to, že Strakonice stále dosahují pověsti, kterou jim ve své hře *Strakonický dudák* přičkl Josef Kajetán Tyl.

Josef Režný získal v roce 2009 čestné občanství města Strakonice za „*dlouholetý přínos v oblasti kultury, propagaci města v celosvětovém měřítku a výchovu nových generací muzikantů*“.¹³⁵ Zemřel 10. prosince 2012 ve věku 88 let.

4.2. Výuka hry na dudy

Na výuku dud u Josefa Režného v kurzech Osvětové besedy vzpomíná i dudačka *Prácheňského souboru* Zdena Hadrabová (*1951).¹³⁶ Původně chtěla hrát na klavír, ale protože na jeho pořízení rodina neměla peníze, začala se jako devítiletá roku 1960 se svou kamarádkou učit na dudy.

Na rozdíl od výuky v základní umělecké škole nezačínal Režný se svými žáky hrou na flétnu, začínali hrát rovnou na dudy.¹³⁷ Dudy měla žačka nejprve zapůjčené od svého učitele, učila se je skládat, následoval úmorný nácvik držení tónu b tak, aby zvuk byl čistý a nekolísal. Poté se žačky učily střídat dvojice tónů.

Josef Režný vyžadoval, aby žáci cvičili 45 minut denně. Do jeho hodin docházela Zdena Hadrabová 4 roky. Svým žákům Režný psal všechny noty rukopisně (jeho *Škola hry na české dudy* vyšla tiskem až roku 1981), notový sešit se všemi zápisy už ale bohužel Zdena Hadrabová nemá. Postupně se dudačky učily hrát písničky, po zvládnutí techniky hry začaly samy vytvářet variace.

Josef Režný učil v Osvětové besedě podle vzpomínek Zdeny Hadrabové asi 5 žáků – nejdříve začali asi 14letí chlapi – Václav Váca a Jiří Zima (tato jména dokládá i Markl¹³⁸), následovala tři děvčata.¹³⁹ Žačky Režného společně jezdily na *Soutěže tvořivosti mládeže*, kde jejich dudácké duo a později trio pravidelně vyhrávalo.

¹³⁵ Město Strakonice. *Josef Režný* [online]. 18. 3. 2009 [cit. 22. 6. 2020]. Dostupné z: <http://www.strakonice.eu/content/josef-rezny-0>

¹³⁶ Podle rozhovoru se Zdenou Hadrabovou: Rozhovor se Zdenou HADRABOVOU, dudačkou Prácheňského souboru písní a tanců. Strakonice 21. 2. 2020.

¹³⁷ Na dudách je držení rukou opačně (nahore je pravá ruka), odkrytá je vždy jen jedna dírka na předničce. REŽNÝ, Josef. *Škola hry na české dudy*. České Budějovice: Krajské kulturní středisko a Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost, 1981. 136 s.

¹³⁸ MARKL, Jaroslav. *Dudy a dudáci: o jihočeských písničkách a lidové hudbě*. České Budějovice: Krajské nakladatelství, 1962. s. 56

¹³⁹ Dudácké hře se učily jako jedny z prvních dívek-dudaček na Strakonicku, už v 50. letech zde na dudy hrály Růžena Svobodová a Hana Landová. Rozhovor se Zdenou HADRABOVOU, dudačkou Prácheňského souboru písní a tanců. Strakonice 21. 2. 2020.

Od roku 1962 bral Josef Režný své žáčky příležitostně s sebou na vystoupení *Prácheňského souboru písní a tanců*, v roce 1964 se Zdena Hadrabová stala platnou členkou souboru.

Později se Režný spíše než pedagogické činnosti věnoval sběratelské práci v terénu a aktivitám *Prácheňského souboru*, na dudy ale naučil hrát i bývalého starostu města Strakonice Pavla Vondryse, se kterým pak zahajoval *Kasací* několika ročníků *Mezinárodního dudáckého festivalu*: „*Na té oslavě [oslava Režného 86. narozenin] mě přesvědčoval asi od šesti hodin do půlnoci: pane starosto, chtěl bych se dožít toho, aby starosta města hrál na dudy. A já jsem vždycky říkal: pane Režný, já na to nemám čas. Čtvrt hodiny na to pan Režný neúnavně pronesl: ale přece jenom, kdyby jste to alespoň zkusil. Dopadlo to tak, že asi pět minut před půlnocí jsem kapituloval a říkal jsem: pane Režný, kdy mám přijít na první lekci? To bylo někdy v polovině února, skutečně jsem potom každý pátek odpoledne docházel k panu Režnému na lekce.*“¹⁴⁰

4.3. Škola hry na české dudy

Režného publikace vyšla roku 1981 jako první tištěná česká učebnice hry na dudy. Na rozdíl od knihy *Zadudej, dudáčku, jak umíš* (jejíž cílem je spíše představit čtenáři dílo Vojtěcha Hrubého a je označována jako „kritická edice“ – tedy neklade si za cíl stát se učebnicí pro dudáky-samouky) ji sestavil autor sám.

Škola je tvořena dvěma sešity a cizojazyčným resumé v ruštině, angličtině, němčině a francouzštině. První sešit tvoří písemná část, v níž autor ve třech kapitolách přibližuje původ nástroje, nejstarší zmínky o výskytu dud na českém území, popisuje jednotlivé části dud, seznamuje s držením a ovládním nástroje a představuje čtenáři další literaturu a prameny s touto tematikou, předkládá navíc seznam sbírek písní a tanců a též gramofonových desek obsahujících dudáckou hru. Součástí je i obrazová příloha s detailním schematickým náčrtem nástroje a jeho jednotlivých částí (podrobné vyobrazení doplněné o technologické údaje – poměr nákresu ke skutečnému nástroji

¹⁴⁰ KUCHYŇOVÁ, Zdeňka. Dudácká tradice ve Strakonících stále žije. In: *Radio Prague International* [online]. 10. 12. 2010 [cit. 22. 6. 2020]. Dostupné z: <https://cesky.radio.cz/dudacka-tradice-ve-strakonících-stále-žije-8567684>

s rozměry v milimetrech), která si klade za cíl vyvolat ve čtenáři zájem o výrobu vlastního nástroje svépomocí.

Druhý sešit tvoří notová část. Obsahuje 150 cvičení, které shrnují dosavadní pedagogické zkušenosti z vyučování mladých dudáků.

Režného učebnice předpokládá základní znalost hudební nauky. Cvičení jsou pomyslně rozdělena do tří let studia. V prvním roce by měl žák zvládnout cvičení 1–79, ve druhém 80–125, v průběhu třetího roku hraní na nástroj by měl dudák přehrát závěrečná cvičení 126–150. *„Učební látka je rozvržena tak, že získávané technické a hráčské dovednosti jsou postupně aplikovány na odpovídajících lidových písních a tancích. Různé způsoby „zdobení“ jsou v několika příkladech záměrně uplatněny na základní melodii téže písně, což ukazuje praktické možnosti a odlišnosti interpretace jednotlivých písní. Zároveň je tím naznačen postup, jakým lze vést žáka k samostatnému tvořivému rozvíjení vlastní hudební představivosti a k dudáckému pojetí interpretace uložené nebo samostatně zvolené písně.“*¹⁴¹

Režný nepředpokládá, že by jeho škola byla jediným materiálem, z něhož se začínající dudák bude učit, naopak doporučuje používat i jiné zdroje doplňkových cvičení a hru dalších lidových písní.

V notové části je nejdříve vyobrazena tónová řada, kterou je možné na dudy zahrát, a příslušné prstoklady jednotlivých tónů.¹⁴² U jednotlivých cvičení je pak u každého z nich nákres prstokladu na přednici doplněný o písemné vysvětlení. Stejně jako je tomu u Hrubého školy, žák se nejdříve učí držet tón b (uzavřená přednice, všechny dírky zakryté).

Následuje držený tón es¹ a střídání tónů es¹ a b v různých rytmických hodnotách (celé noty, půlové, půlové s tečkou a čtvrté – cvičení 1-4). Další tón, který se žák učí zahrát, je f¹, které v celých notách střídá s tónem b. Ve cvičení č. 6 už kombinuje všechny tři tóny.

¹⁴¹ REŽNÝ, Josef. *Škola hry na české dudy*. České Budějovice: Krajské kulturní středisko a Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost, 1981. s. 4

¹⁴² PŘÍLOHA L

Obdobným způsobem žák přidává g^1 – nový tón je nejprve střídán s tónem b , z dosud známých tónů pak následuje naznačení stupnicové řady nahoru i dolů. Poté žák střídá jednotlivé tóny s uzavřením předničky, další cvičení pak kombinují pořadí tónů tak, aby si procvičil všechny intervaly. Stejným způsobem přidává tóny d^1 , as^1 a b^1 . Stejně jako tomu bylo u Hrubého, i Režný uvádí jako první písničku *Halí, belí* (č. 19 – známé tóny b , es^1 , f^1 a g^1).

Už od prvních cvičení Režný střídá takty – žák hraje takt $2/4$, $3/4$ a $4/4$. Ve cvičení č. 40 Režný poprvé používá noty osminové. Následuje opakování stejného tónu (č. 42) v různých rytmických variacích – k oddělení opakovaného tónu hráč používá dominantní b (tzv. „ramenářská dominanta“ – tón b si lze představit jako odraz). Totéž procvičuje i na písních *Běžela ovečka*, *Šel tudy, měl dudy*, *Tři noci nespala*, *Ovčáci*, *čtveráci* a *Hrály dudy*.

Teprve pak se učí zahrát tón c^2 (odkryt zadní otvor na předničce, ostatní hráč zakrývá prsty). Následuje hra legato a tenuto (č. 54, respektive 55). Každý hudebně teoretický pojem Režný vysvětluje.

Cvičení 56–60 připomínají dobu úvodních cvičení Schradieckovy *Školy houslové techniky*. Jednotlivá cvičení jsou převážně v šestnáctinových notách (případně v kombinaci s notami osminovými), slouží patrně k „rozběhnutí“ prstů a automatizaci jednotlivých hmatů.

Následující cvičení se věnují teče u noty, žák do svého repertoáru přidává písničky *Hulán*, *Zadudej*, *dudáčku* a *Na tom našem dvoře*. Poté se učí zdobit základní melodii (č. 69–74) u písniček, s nimiž se v učebnici už dříve setkal. V rámci prvního roku hry se žák setkává s ligaturou (č. 75), v závěru Režný uvádí i druhý hlas ke známým písním.

V průběhu druhého roku se žák věnuje technickým cvičením (č. 80–93) v šestnáctinových hodnotách. Režný na začátku upozorňuje, že až do precizního zvládnutí je nutné hrát techniku nejprve velmi pomalu.

Následně se učí hrát staccato (č. 94). Tóny jsou od sebe opět oddělovány pomocí b – zapsaný tón se zahraje co nejrychleji, po zbytek doby trvání jeho rytmické hodnoty drží hráč uzavřeny všechny otvory předničky. Jednotlivé způsoby hry (legato, tenuto, staccato) se žák učí kombinovat.

Ve druhém roce hry se postupně učí melodické ozdoby, které rovnou aplikuje na již známých písničkách. Způsob jejich tvoření Režný opět vysvětluje. Začíná vrchním a spodním melodickým přírazem (nejčastěji používá vrchní a spodní sekundu), kterým může hráč buďto ozdobit melodii, nebo oddělit tóny stejné výšky (č. 100–102). Poté se učí vícetónový příraz. Seznamuje se s hraním triol, odrazu a synkopy. Poslední cvičení určená pro druhý ročník se věnují technickému přírazu (č. 116–118), který se provádí krátkým odkrytím palcové díry. Zazní tón neurčité výšky, který lze použít k oddělení jednotlivých tónů stejné výšky podobně jako „ramenařskou dominantu“. Poslední melodickou ozdobou, již by měl žák ve druhém roce hry zvládnout, je nátrýl. Závěrečná cvičení (122-125) jednotlivé ozdoby kombinují.

Část učebnice určená pro třetí rok hry opět uvádí technická cvičení¹⁴³ sloužící ke zrychlení hbitosti prstů (č. 126, 127). Žák se učí hrát trylky a vibrato (opak trylky – k otevřené dírci hlavního tónu hráč střídavě otevírá a zavírá otvor spodní sekundy nebo tercie). V závěrečných cvičeních (č. 131–150) žák rozšiřuje repertoár, na kterém si upevňuje techniku z předchozích lekcí. Učí se hrát i dudácké instrumentální skladby (*Dudácká polka* Matěje Veselého, *Bíbova polka* či *Dudácká polka* Františka Kopšíka). Poslední čtyři cvičení se věnují souhře – Režný uvádí úpravy dvou lidových písni pro dvoje dudy, jednu píseň pro troje dudy, učebnici zakončuje *Dudáckým pozdravením pro troje dudy*.

I přesto, že Josef Režný nikdy nevyučoval na strakonické ZUŠ, podobu folkloru ve Strakonících znatelně ovlivnil. Působil ve *Strakonické dudácké muzice*, později stál u zrodu *Prácheňského souboru písni a tanců*. Společně s manželí Soukupovými založil *Jihočeské slavnosti písni a tanců*, později *Mezinárodní dudácké festivaly*, které měly obrovský podíl na propagaci dudácké hry.

Díky jeho terénním sběrům se dochovala řada lidových zvyků a tanců, zapsal obrovské množství lidových písni, z nichž mohou čerpat dudácké muziky, kterých dnes ve Strakonících dnes působí celá řada.

Nepřímo se podílel i na výchově dudáků na strakonické ZUŠ, neboť jeho *Školu hry na české dudy* používá jako podklad pro výuku Bohuslav Šabek i Julie Vlčková.

¹⁴³ Příloha M

ZÁVĚR

Diplomová práce v první kapitole postihuje dudáckou tradici jihozápadních Čech, zejména pak Strakonicka. Představuje postavu dudáka Švandy, který na Strakonicku pravděpodobně skutečně žil, uvádí i několik strakonických legend – o dudách, které hrály za kostelním oltářem, velkopřevorovi, jenž rozkázal postavit ohromné dudy, či o Švandově hraní čertům na Šibeničním vrchu. Kapitola seznamuje se sociálním postavením dudáků, kteří historicky patřili mezi sociálně nejslabší vrstvy. Lidoví muzikanti hráli zejména na svatbách, hospodských zábavách či masopustech, samotného dudáka mohl doplnit klarinetista nebo houslista. Systematická výuka hry na dudy neexistovala až do poloviny minulého století, dudáci se na své nástroje obvykle naučili sami. S popularizací nástroje v době národního obrození zejména díky Jubilejní a Národopisné výstavě se dudáckou hrou bylo možné i živit – muzikanti si zařídili povolení ke hře na dudy a vystupovali po republice jako tzv. vandrovní dudáci. Na přelomu 19. a 20. století ve Strakonících dudácká tradice takřka vymizela. Obnovil ji učitel Josef Formánek, na něj navázal syn Jaroslav, rodina Malkovských, Josef Slavíček či Jan Matásek. V polovině 20. století se ve Strakonících začala rozvíjet souborová hra. První velkou dudáckou muzikou byla *Strakonická dudácká muzika Jiřího Malkovského*, po jejím rozpadu založili zbývající členové roku 1949 *Prácheňský soubor písní a tanců*. Úvodní kapitola je také do určité míry shrnutím literární diskuze Režného a Markla, kteří se přeli o existenci dudácké tradice na Prácheňsku a ve Strakonících. Zatímco Markl se domníval, že svou proslulost město získalo hlavně na základě báchorky Josefa Kajetána Tyla, Režný svým bádáním doložil značný počet dudáků působících ve městě a jeho blízkém okolí i v celém národopisném regionu.

Druhá kapitola představuje činnost ZUŠ Strakonice. Škola byla založena pod názvem Městská hudební a pěvecká škola v listopadu 1939. Začínala výukou houslí, klavíru a zpěvu se dvanácti žáky, během svého osmdesátiletého působení (toto výročí oslavuje škola v letošním školním roce) její kapacita narostla na 750 žáků, kteří ve dvou budovách školy mohou navštěvovat 4 obory – hudební, výtvarný, taneční a literárně dramatický. Mezi významné absolventy školy patří například Václav

Hudeček, Bohumil Kotmel mladší či Oldřich Vlček, dále pak rodina Riedlbauchových či dirigent Vojtěch Spurný.

Třetí kapitola se zaměřuje na učitele hry na dudy. Na škole dosud působili čtyři – Milan Horský, Vojtěch Hrubý, Bohuslav Šabek a Julie Vlčková. Od roku 1969, kdy do školy přišel Vojtěch Hrubý, probíhá na ZUŠ výuka dudácké hry až dodnes. Stejně tak činnost dudáckých muzik je od roku 1970 nepřetržitá, mnohdy na škole pracuje i několik souborů současně. Soubory i žáci-sólisté všech učitelů pravidelně získávali přední umístění v ústředních kolech soutěže ve hře na lidové nástroje. O Milanu Horském kronika školy uvádí pouze kusé informace. Přínosem Vojtěcha Hrubého bylo především obnovení výuky dud na škole a založení dudácké muziky. Kromě úprav lidových písní vytvořil pro své žáky rukopisnou školu, etudy a instrumentální skladby. Na plný úvazek však působil na škole pouze krátce – pouze v letech 1969–1975, pak odešel do důchodu a pracoval na částečný úvazek jako vedoucí dudácké muziky. Přesto ale vychoval ve Strakonících generaci dudáků a má zásluhu na založení *Strakonické dudácké muziky*, která se formovala z jeho bývalé dětské chlapecké muziky roku 1983 a ve Strakonících hraje dodnes. Oproti tomu Bohuslav Šabek působil na ZUŠ na plný úvazek přibližně dvacet let. Vychoval přes padesát dudáků, z nichž mnozí hrají v dudáckých muzikách i dnes, řadu let po absolvování školy. Stejně jako Julie Vlčková, která na základní uměleckou školu nastoupila roku 2008, využíval pro výuku tištěnou *Školu hry na české dudy* Josefa Režného.

I když nikdy nepůsobil na strakonické ZUŠ a dudácké hře učil pouze několik žáků v Osvětové besedě a později na ZUŠ ve Volyni, největší zásluhu na současné podobě folklorní tradice ve Strakonících má bezpochyby Josef Režný. Někdejší kontrabasista *Strakonické dudácké kapely* a zakladatel *Prácheňského souboru písní a tanců* stál u vzniku *Mezinárodního dudáckého festivalu*, který se ve městě koná každé dva roky. Kromě toho se věnoval i sběratelské činnosti, zapsal řadu lidových písní a tanců, zapisoval si i nářeční prvky a díky jeho terénnímu sběru se dochovala i přesná podoba některých lidových zvyků na Prácheňsku. Jeho učebnice, *Škola hry na české dudy*, je hlavním výukovým materiálem při výuce hry na dudy na strakonické ZUŠ, na výchově mladých dudáků má tedy nepřímo zásluhu i on.

Výuka dudácké hry v regionu se posunula se od samostudia hry či předávání dovednosti staršími dudáky k systematické pedagogické činnosti na základní

umělecké škole. Od roku 1981 mohou učitelé i nadšení dudáci-samouci používat učebnici *Škola hry na české dudy* Josefa Režného. Z roku 2015 je pak publikace *Zadudej, dudáčku, jak umíš*, kterou na základě materiálů Vojtěcha Hrubého zpracovala *Pošumavská dudácká muzika*. Protože se ale Hrubého škola nedochovala v kompletní podobě a kniha je tvořena notovými materiály uloženými v archivech autorů, neklade si za cíl stát se učebnicí; v podnázvu je označena jako „kritická edice“ a slouží spíše jako dílčí obraz pedagogické práce Vojtěcha Hrubého. Současní pedagogové vycházejí hlavně z učebnice Josefa Režného, kromě toho sami vytvářejí úpravy dalších lidových písní jak pro dudáky-sólisty, tak pro dudácké muziky.

I v současné době přetrvává ve Strakonících o dudáckou hru zájem. Ve městě a jeho okolí působí několik dudáckých muzik, na strakonické ZUŠ se v tomto školním roce učí dudácké hře jedenáct dudáků (devět u Julie Vlčkové, z toho dva chlapci, dvě dudačky dokončují výuku u Bohuslava Šabka), další tři žáci navštěvují přípravné studium hry na flétnu, tři dospělí se hře na dudy učí v rámci kurzů ZUŠ pro dospělé. Lze tedy předpokládat, že alespoň někteří z nich se budou, podobně jako řada jejich předchůdců, dudácké hře věnovat i po absolvování školy a napomohou tak dalšímu udržování dudácké tradice ve městě.

SEZNAM PRAMENŮ A POUŽITÉ LITERATURY

ALMANACHY ŠKOLY:

ŠABKOVÁ, Alena. *60 let ZUŠ Strakonice*. Strakonice: ZUŠ Strakonice, 2000. [40] s. : il.

ŠABKOVÁ, Alena. *70 let ZUŠ Strakonice*. Strakonice: ZUŠ Strakonice, 2009. 40 s.

SPIŠSKÁ, Martina. *ALMANACH ZUŠ Strakonice: 80 let*. Strakonice: ZUŠ Strakonice, 2020. 62 s.

KRONIKY ŠKOLY:

Státní oblastní archiv Třeboň, Státní okresní archiv Strakonice. Základní umělecká škola Strakonice, 1939-2009, úřední knihy [CD]. (Kvůli GDPR archiv nesmí poskytovat soukromým osobám kroniky institucí. Zapůjčena digitální kopie Základní uměleckou školou Strakonice pro studijní účely.)

Kroniky ZUŠ Strakonice z let 2009–2017 – Sepsala ŠABKOVÁ, Alena. Zapůjčeny soukromě z majetku školy pro studijní účely, není archivně zpracováno.

ROZHOVORY

Rozhovor s Bohuslavem ŠABKEM, učitelem hry na dudy na ZUŠ Strakonice. Strakonice 11. a 12. 6. 2020.

Rozhovor s Julií VLČKOVOU, učitelkou hry na dudy a housle na ZUŠ Strakonice. Strakonice 21. 2. 2020.

Rozhovor se Zdenou HADRABOVOU, dudačkou Prácheňského souboru písní a tanců. Strakonice 21. 2. 2020.

MONOGRAFIE

HRUBÝ, Vojtěch. *Zadudej dudáčku... Etudy pro dudy*. Beroun: Okresní kulturní středisko, 1975.

HRUBÝ, Vojtěch. *Zadudej dudáčku, jak umíš...: kritická edice instruktivních skladeb pro dudy a dudáckou muziku u příležitosti 100. výročí autorova narození*. Strakonice: Pošumavská dudácká muzika, 2015. 206 s.

MARKL, Jaroslav. *Česká dudácká hudba: partitury Ludvíka Kuby*. Praha: Orbis, 1962. 235 s.

MARKL, Jaroslav. *Dudy a dudáci: o jihočeských písních a lidové hudbě*. České Budějovice: Krajské nakladatelství, 1962. 98 s.

MARKL, Jaroslav. *Dudy v české národní tradici*. Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost, 1974.

REŽNÁ, Julie. *Josef Režný: folklorista a umělecký vedoucí Prácheňského souboru písní a tanců*. Plzeň, 2008. 60 s. + přílohy. Diplomová práce. Západočeská univerzita.

REŽNÝ, Josef. *Písně a řeči vážné – nevážné – darebné (kapitoly ze života lidu prácheňského)*. Strakonice: Muzeum středního Pootaví Strakonice, 2008. 328 s. ISBN 978-80-904285-0-8

REŽNÝ, Josef. *Po stopách dudáků na Prácheňsku*. Strakonice: Muzeum středního Pootaví Strakonice, 2004. 334 s. ISBN 80-239-3276-4.

REŽNÝ, Josef. *Škola hry na české dudy*. České Budějovice: Krajské kulturní středisko a Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost, 1981. 136 s.

ZÍBRT, Čeněk. *Jak se kdy v Čechách tancovalo: Dějiny tance v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku od nejstarší doby až do konce 19. století se zvl. zřetelem k dějinám tance vůbec*. Praha: SNKLHU – Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. 439 s.

ČLÁNKY:

GÁLIS, Radek. Vojtěch Hrubý těšil a hřál lidi jako sluníčko. *Strakonický deník*. 2015, **91**, s. 5

GÁLIS, Radek. Strakonické dudačky zazářily na Oravě. *Strakonický deník*. 2014, **230**, s. 12

ELEKTRONICKÉ ZDROJE:

ALEŠOVÁ, Klára. Koncert žáků a absolventů ZUŠ Strakonice k 80. výročí. In: *Strakonický deník.cz* [online]. 11. 11. 2019 [cit. 22. 6. 2020]. Dostupné z: <https://strakonicky.denik.cz/tipy-na-dnesek/koncert-zaku-a-absolventu-zus-strakonice-k-80-vyroci-20191111.html>

Folklorika. Po stopách dudáků [online]. Česko, Česká televize, 2016. ČT2, 29. 10. 2016. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1102732990-folklorika/216562260800007-po-stopach-dudaku/>

GÁLIS, Radek. Děti jsou podhoubím muziky, tvrdil Vojtěch Hrubý. In: *Českobudějovický deník.cz* [online]. 23. 4. 2015 [cit. 21. 6. 2020]. Dostupné z: <https://ceskobudejovicky.denik.cz/z-regionu/deti-jsou-podhoubim-dudacke-muziky-tvrdil-vojtech-hruby-20150420.html>

HAAS, Antonín. *Berní rula 27. Kraj prácheňský, 1. díl*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1954. 443 s. [online]. [cit. 18. 6. 2020] Dostupné z: https://www.serak.cz/berni_rula/Berni_rula_27_Prachensko_1.pdf

Hrad Strakonice. *Průvodce po Česku*. [online] Průvodce.com, © 2000–2015. [cit. 23. 6. 2020]. Dostupné z: <http://www.pruvodce.com/strakonice/povesti.php>

Hradní klípky. *Hrad Strakonice* [online]. Město Strakonice, © 2010. [cit. 23. 6. 2020]. Dostupné z: <https://www.hradstrakonice.cz/hrad/klipky.asp>

JANČÍKOVÁ, Tereza. *Vznik a vývoj české hudební školy v Prachaticích* [online]. České Budějovice, 2015. 47 s. + přílohy. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta. [cit. 29. 6. 2020]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/lfl6te/>

Karel Krasnický [online]. 4. 10. 2015 [cit. 28. 6. 2020]. Dostupné z: <http://www.karelkrasnicky.com/>

KUCHYŇOVÁ, Zdeňka. Dudácká tradice ve Strakonících stále žije. In: *Radio Prague International* [online]. 10. 12. 2010 [cit. 22. 6. 2020]. Dostupné z: <https://cesky.radio.cz/dudacka-tradice-ve-strakonících-stále-žije-8567684>

Město Strakonice. *Jan III. z Rožmberka*. [online]. [cit. 29. 6. 2020]. Dostupné z: <http://www.strakonice.eu/content/jan-iii-z-rozemberka>

Město Strakonice. *Jiří Rejžek* [online]. 12. 3. 2014 [cit. 28. 6. 2020]. Dostupné z: <http://www.strakonice.eu/content/jiri-rejzek-0>

Město Strakonice. *Josef Režný* [online]. 18. 3. 2009 [cit. 22. 6. 2020]. Dostupné z: <http://www.strakonice.eu/content/josef-rezny-0>

Město Strakonice. *Ladislav Rom* [online]. 18. 3. 2009 [cit. 28. 6. 2020]. Dostupné z: <http://www.strakonice.eu/content/ladislav-rom-0>

Město Strakonice. *Vojtěch Hrubý* [online]. 13. 5. 2015 [cit. 20. 6. 2020]. Dostupné z: <http://www.strakonice.eu/content/vojtech-hruby>

Obec Chanovice. *Holkovice* [online]. Poslední aktualizace 15. 6. 2020 [cit. 29. 6. 2020] Dostupné z: <http://www.chanovice.cz/index.php?page=329&lag=&lang=cz>

RAUS, Jan. Vojtěch Hrubý: I díky němu v Strakonících dudy (stále) hučí. In: *Idnes.cz / BLOG* [online]. 13. 4. 2015 [cit. 20. 6. 2020]. Dostupné z: <https://janraus.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=457881>

SOBOTKA, Jan. Josef Režný, dudák víc než jen strakonický. In: *Od folkloru k world music: CO PATŘÍ DO ENCYKLOPEDIIE* [online]. Náměšť nad Oslavou: Městské kulturní středisko Náměšť nad Oslavou, 2013. s. 69-76, 140 s. ISBN 978-80-904905-2-9. [cit. 22. 6. 2020] Dostupné z: http://image.folkoveprazdniny.cz/2013/kolokvium2013/sbornik2013_08_Sobotka.pdf

STEHLÍK, Luboš. Oldřich Vlček: Jsem odporně pracovitý člověk. In: *Časopis Harmonie* [online]. 4. 7. 2010 [cit. 22. 6. 2021]. Dostupné z: <https://www.casopisharmonie.cz/rozhovory/oldrich-vlcek-jsem-odporne-pracovity-clovek.html>

ŠTROBLOVÁ, Jana. Čestným občanem města je učitel dudáků Vojtěch Hrubý. In: *Strakonický deník.cz* [online]. 21. 5. 2015 [cit. 20. 6. 2020]. Dostupné z: https://strakonicky.denik.cz/zpravy_region/cestnym-obcanem-mesta-je-ucitel-dudaku-vojtech-hruby-20150521.html

ZUŠ Strakonice. *Dokumenty ke stažení* [online]. [cit. 24. 6. 2020]. Dostupné z: <https://www.zus-strakonice.cz/dokumenty-ke-stazeni/>

ZUŠ Volyně. *Historie* [online]. [cit. 28. 6. 2020]. Dostupné z: http://www.zus.volyne.cz/?page_id=168

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha A – Fotografie Chlapecké a dívčí dudácké muziky V. Hrubého
- Příloha B – Ukázka rukopisu Vojtěcha Hrubého
- Příloha C – Cvičení na střídání tónů es¹ a b; srov. Hrubý a Režný
- Příloha D – Školní vzdělávací program – dudy
- Příloha E – Cena poroty B. Šabkovi
- Příloha F – Rukopisná ukázka Koncertu pro dudy J. Koreše
- Příloha G – Rukopisná ukázka Koncertu pro dudy a orchestr K. Krasnického, úprava pro dudy a klavír B. Šabka
- Příloha H – Záhořanská polka - doprovodný part akordeonu
úprava B. Šabka
- Příloha I – Ukázka rukopisu B. Šabka – dudácký part písně Dřeváčky
- Příloha J – Dudácká muzika B. Šabka na MDF
- Příloha K – Dudačky B. Šabka
- Příloha L – Tónová řada a prstoklady podle J. Režného
- Příloha M – Technická cvičení J. Režného

PŘÍLOHY

(HRUBÝ, Vojtěch. Zadudej dudáčku, jak umíš...: kritická edice instruktivních skladeb pro dudy a dudáckou muziku u příležitosti 100. výročí autorova narození.)

Příloha A

Trylek je rychlé a stejnoměrné střídání hlavního tónu s jeho vrchní sekundou. Hlavní tón necháme otevřený a současně nejbližší vrchní díрку ryhkle otvíráme a zavíráme:

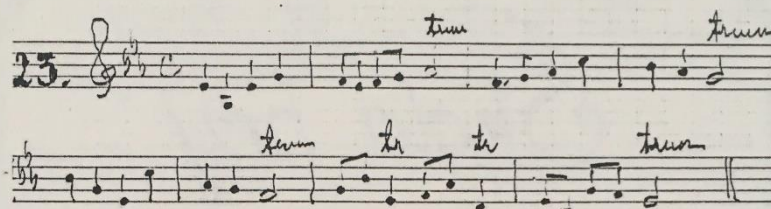
Značí se:

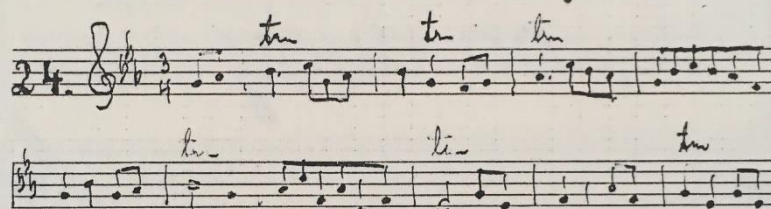
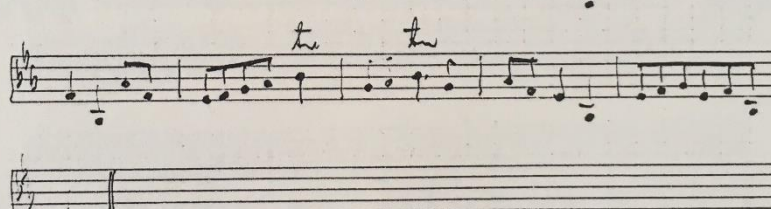
Hraje se:

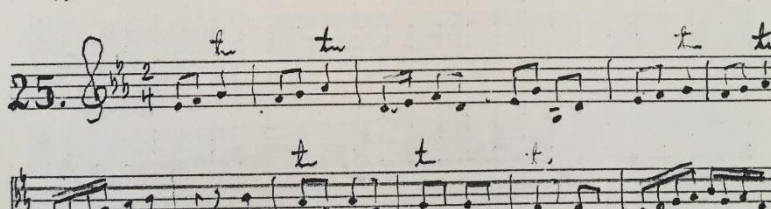
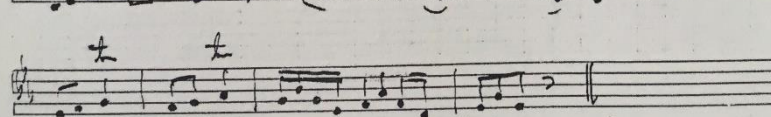
23.

24.

25.

Jedna strana dudácké školy – ukázka notového zápisu Vojtěcha Hrubého

(HRUBÝ, Vojtěch. *Zadudej dudáčku, jak umíš...*: kritická edice instruktivních skladeb pro dudy a dudáckou muziku u příležitosti 100. výročí autorova narození.)

Příloha B – Ukázka rukopisu Vojtěcha Hrubého

pravá ruka

levá ruka

Zdvihnutím 2. prstu (prostředníku) levé ruky ozve se tón es^1 . Střídáme tón es^1 s tónem b :

es^1

1. 2. 3. 4. 1. 2. 3. 4. 1. 2. 3. 4. 1. 2. 3. 4. 1. 2. 3. 4. 1. 2. 3. 4.

č. 4

1. 2. 3. 4. 1. 2. 3. 4.

1. 2. 1. 2. 1. 2. 1. 2. 1. 2. 1. 2. 1. 2. 1. 2. 1. 2. 1. 2.

Zpočátku počítáme přesně rytmicky: Prv-ní, dru-há, tře-tí, čtv-r-tá atd. a snažíme se o přesný zdvih, nebo dopad prstu příslušného tónu.

(HRUBÝ, Vojtěch. *Zadudej dudáčku, jak umíš...: kritická edice instruktivních skladeb pro dudy a dudáckou muziku u příležitosti 100. výročí autorova narození.* s. 7)

Prostřední prst levé ruky zdvižen, ostatní dírky uzavřené

1

2

3

4

(REŽNÝ, Josef. *Škola hry na české dudy.* s. 81)

Příloha C – Cvičení na střídání tónů es^1 a b ; srov. Hrubý a Režný

5.24 Studijní zaměření Hra na dudy

Studijní zaměření Hra na dudy se uskutečňuje ve vyučovacích předmětech **Hra na dudy**, **Hudební nauka**, **Komorní hra**, **Hudební ateliér**, **Příprava na studium**, **Hudební dílna**, **Dechový soubor**, **Taneční orchestr**, **Orchestrální party**, **Keltský soubor**, **Dudácká muzika** a **Koncertní sbor**, v nepovinném předmětu **Přípravný sbor**.

Učební plán

Ročník	I. stupeň							II. stupeň			
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	I.	II.	III.	IV.
Hra na dudy	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Hudební nauka	1	1	1	1	1	1					
Příprava na studium						1	1	1	1	1	1
Hudební ateliér				2	2	2	2	2	2		
Komorní hra				1	1	1	1	1	1	1	1
Hudební dílna				1	1	1	1	1	1	1	1
Dechový orchestr				2	2	2	2	2	2	2	2
Taneční orchestr				2	2	2	2	2	2	2	2
Orchestrální party				1	1	1	1	1	1	1	1
Dudácká muzika				1	1	1	1	1	1	1	1
Keltský soubor				1	1	1	1	1	1	1	1
Koncertní sbor			2	2	2	2	2	2	2	2	2
nepovinný předmět	Přípravný sbor										
	1	1									

Učební osnovy vyučovacích předmětů

Vyučovací předmět: Hra na dudy

I. stupeň		
1. ročník	2. ročník	3. ročník
Žák: zvládne pojmenování částí svého nástroje ví, jak upevnit dudy na těle snaží se o přesný dopad prstů zvládá tónovou řadu s hmatovou tabulkou, prstokladem hlídá při hře správné měchování tvoří tón na huku a na předníčce hraje v celých, půlových a čtvrtových notách	Žák: hraje v osminových a šestnáctinových notách hraje legato zvládá první lidové písně typické pro dudy zpívá unisono s dudami, zkouší i 2. hlas na dudy hraje písně a krátké skladby z paměti zvládá souhru (učitel - žák)	Žák: je schopen současně zpívat a hrát 2. hlas na dudy zvládá souhru (učitel - žák) ví, jak hrát staccato (zná způsoby notového zápisu) dokáže vytvořit jednoduché melodické variace hraje z paměti svůj základní repertoár zvládá hru melodických ozdob – příraz spodní, vrchní, vícetónový, nátryl, náraz hraje i trioly a synkopy

4. ročník	5. ročník	6. ročník	7. ročník
Žák: • hraje technická cvičení v kombinaci legato a staccato • hraje s korepeticí skladby ve 3/4 a 2/4 taktu • umí vibrato a další melodické ozdoby – trylek, odraz • je schopen hrát obtížnější variace • zvládá party dudácké muziky • má základ vlastního repertoáru písní a skladeb zpaměti • hraje v komorním seskupení – duo dud, housle + dudy	Žák: • hraje s melodickými ozdobami i vibratem • je schopen hrát i obtížnější variace • bez problému hraje s korepeticí • zná základní dudáckou literaturu – autory zpěvníků, upravovatele, lid. tance • hraje technická cvičení ve zrychleném tempu • má svůj „pamětní“ hráčský repertoár • zvládá hru v dudácké muzice, případně v komorním seskupení	Žák: • hraje v dudácké muzice a jiném komorním seskupení • zvládá technická cvičení ve zrychleném tempu • je seznámen s další dudáckou literaturou (sběratele, autoři, dudácké regiony) • má vyšší hráčskou zdatnost • zvládá hru v dudácké muzice	Žák: • má sólový repertoár rozšířený i o party dudácké muziky • samostatně uplatňuje získané technické dovednosti • dokáže vytvořit jednoduchý dvojhlas k melodii písně • orientuje se v dudácké literatuře • zná historii svého nástroje, rozumí jeho stavbě a ovládá základní údržbu

II. stupeň	
I. – II. ročník	III. – IV. ročník
Žák: • umí tvořit jednoduché variace písní • hraje melodické ozdoby • má svůj sólový repertoár v rozsahu 15 písní • umí naladit svůj nástroj • zvládá tvorbu předeher, mezihry a doher písní • ví, jaké notace používají ostatní nástroje v dudácké muzice a je schopen transponovat melodii do své tóniny	Žák: • je schopen složitějších variací písní • zvládá transpozici písně do své tóniny • má svůj sólový repertoár v rozsahu min. 20 písní • zvládá melodické ozdoby • zná výrobce dud, dokáže s ním komunikovat a zajistit si samostatně péči a údržbu svého nástroje • zná odlišnosti různých typů dud • dovede zapsat své variace, přede hry, mezihry a dohry do not

Vyučovací předmět: Komorní hra

I. stupeň	
4. – 5. ročník	6. – 7. ročník
Žák: • zná notový part svého nástroje • hraje z partů zlehčené úpravy • umí reagovat na nástupy, tempa, ukončení	Žák: • je schopen hrát zpaměti lehčí úpravy • hraje rytmicky přesně • zvládá souhru s ostatními hráči

II. stupeň	
I. – II. ročník	III. – IV. ročník
Žák: • hraje zpaměti základní repertoár • zvládá nástupy • hraje rytmicky přesně	Žák: • uvědomuje si, že důležitost přítomnosti na zkouškách • reprezentuje školu na vystoupeních a soutěžích • je schopen se zapojit do mimoškolních dospělých skupin

(ZUŠ Strakonice. Dokumenty ke stažení [online].)

Příloha D – Školní vzdělávací program – dudy

Ústřední kolo soutěže žáků základních uměleckých škol České republiky
vyhlášené Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR
pro školní rok 2017/2018

Hra na cimbál, hra na dudy, komorní hra s cimbálem a dudami
a hra souborů lidové hudby
organizátor ústředního kola: ZUŠ Mikulov

CENA POROTY

Bohuslav Šabek

za celoživotní pedagogickou práci

24.-25. května 2018, ZUŠ Mikulov

 zuš mikulov
umění spojuje

předseda poroty

(Archiv B. Šabka)

Příloha E – Cena poroty B. Šabkovi

Josef Koreš *Allegro-moderato* Koncert *originál rukopis* pro dudy Es s průvodem klavíru

Allegro-moderato
mf

(Archiv B. Šabka)

Příloha F – Rukopisná ukázka koncertu pro dudy J. Koreše

Concerto do Es^b

pro

Judy solo

2 Oboe

2 Corni

Violini doi

Viola di Alto

et

Basso

Authori: Carolus Grasnitzky et Franciscus Xaverius Thun
Medicine Doctor Professore de Musica

I Allegro 11.11 = 120

Study principale

2 Oboe

2 Corni in F

Violini

Viola

Basso

M. = 120 K. KRASNICKÝ "KONCERT PRO DUDY" - I. věta / úprava Bohuslav ŠABEK

499 Šabka úprava 5.30.9

4 3 3

A

K. KRASNICKÝ "KONCERT PRO DUDY" - I. věta
 úprava - Bohuslav ŠABEK

ŠABEK
 Dudy - sólo

A

B C

(Archiv B. Šabka)

Příloha G – Rukopisná ukázka Koncertu pro dudy a orchestr K. Krasnického, úprava pro dudy a klavír B. Šabka

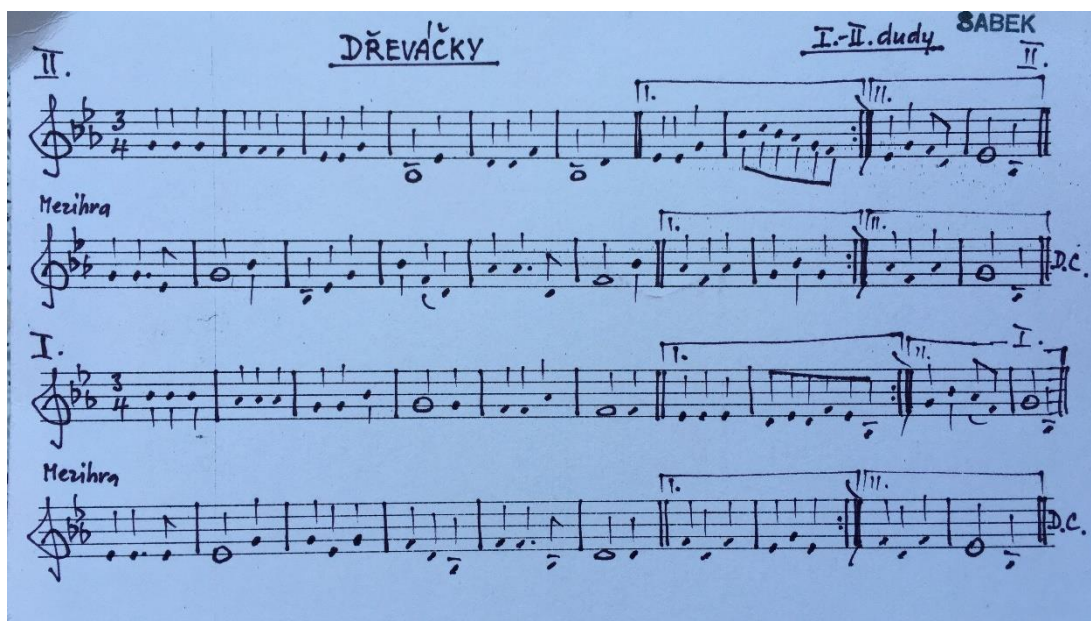
(mjf kerole 4.3)
ZÁHOŘANSKÁ' - úprava B. Šabek

Harmonika

The image shows a handwritten musical score for the accordion accompaniment of the polka 'Záhořanská'. The score is written in two staves (treble and bass clef) and is divided into six systems. The key signature is B-flat major (two flats) and the time signature is 4/4. The notation includes various rhythmic patterns, chords, and articulation marks such as '+' and 'D.C.'. There are also some handwritten annotations in the second system: 'F B F B F B' and '3'.

(Archiv B. Šabka)

Příloha H – Záhořanská polka -doprovodný part akordeonu – úprava B. Šabka

(Archiv B. Šabka)

Příloha I – Ukázka rukopisu B. Šabka – dudácký part písně Dřeváčky

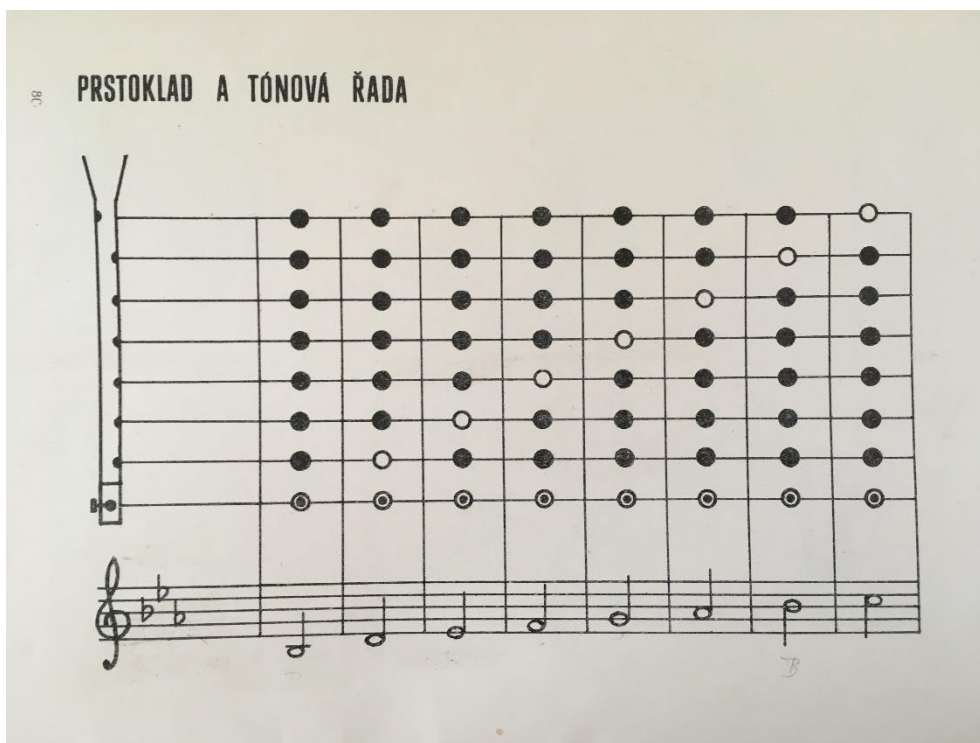
(Archiv B. Šabka)

Příloha J – Dudácká muzika B. Šabka na MDF

(Archiv B. Šabka)

Příloha K – Dudačky B. Šabka

(REŽNÝ, Josef. Škola hry na české dudy. s. 80)

Příloha L – Tónová řada a prstoklady podle J. Režného

126 Živě – Rychle – Velmi rychle

The musical score consists of eight staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two flats (B-flat and E-flat), and a 3/4 time signature. The music is a rhythmic exercise featuring eighth-note patterns. The first staff contains three measures. The second staff contains three measures. The third staff contains three measures. The fourth staff contains three measures. The fifth staff contains three measures. The sixth staff contains three measures, with a double bar line after the first measure. The seventh staff contains three measures. The eighth staff contains three measures. The score is flanked by empty staves at the top and bottom.

(REŽNÝ, Josef. Škola hry na české dudy. s. 80)

Příloha M – Technická cvičení J. Režného